

С ФИНАНСОВАТА ПОДКРЕПА
НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ
ISEC Program (Prevention of
and Fight against Crime)

ЗАЩИТА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГОРИ ОТ ПРЕСТЪПНИ ПОСЕГАТЕЛСТВА

И ПРИЛАГАНЕТО НА РЕГЛАМЕНТ 995/2010 НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН ДОКЛАД ПО ПРОЕКТ

ЗАЩИТА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГОРИ ОТ ПРЕСТЪПНИ ПОСЕГАТЕЛСТВА

и прилагането на Регламент 995/2010 на
Европейския парламент и на Съвета

ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН ДОКЛАД ПО ПРОЕКТ TREES

© Авторы:

Антонио Брунори, Елеонора Мариано – PEFC, Италия

Давиде Парадизо – Conlegno, Италия

Лоренцо Сегато – RISSC, Италия

Сашо Петровски – CNVP, Македония

Николай Янев, Юлия Рафаилович – RiskМонитор, България

**ЗАЩИТА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГОРИ ОТ ПРЕСТЪПНИ ПОСЕГАТЕЛСТВА
и прилагането на Регламент 995/2010 на Европейския парламент и на Съвета
ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН ДОКЛАД ПО ПРОЕКТ TREES**

© Автори:

Антонио Брунори, Елеонора Мариано – REFC, Италия
Давиде Парадизо – Conlegno, Италия
Лоренцо Сегато – RISSC, Италия
Сашо Петровски – CNVP, Македония
Николай Янев, Юлия Рафаилович – РискМонитор, България

Превод: Снежина Атанасова

Тази публикация е осъществена с финансовата подкрепа на ГД „Вътрешни работи на Европейската комисия“ по програмата ISEC Program (Prevention of and Fight against Crime). Съдържанието е изцяло в отговорност на авторите и Комисията не носи отговорност за него.

С финансовата подкрепа на програма „Превенция и борба с престъпността“ на Европейския съюз, Европейска комисия – Генерална дирекция „Вътрешни работи“

Фондация РискМонитор®

ISBN 978-954-2914-47-1

Фондация **РискМонитор**

България, София 1000, бул. „Цар Освободител“ 29

ел. поща: riskmonitorinfo@gmail.com

www.riskmonitor.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	4
ЧАСТ I – ПРОБЛЕМЪТ: ВЪЗПРИЯТИЯ ЗА КОРУПЦИЯТА И СВЪРЗАНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ В ГОРСКИЯ СЕКТОР В ЕВРОПА	6
1. КОНТЕКСТ	6
1.1. МЕЖДУНАРОДЕН КОНТЕКСТ НА ПОЛИТИКИТЕ В ОБЛАСТТА НА ГОРИТЕ	10
1.2. ПОДХОДЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ: FLEGT И EUTR	10
2. РЕГЛАМЕНТЪТ НА ЕС EUTR И СИСТЕМИТЕ ЗА НАДЛЕЖНА ПРОВЕРКА	17
2.1. ОБЩ КОНТЕКСТ	17
2.2. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГЛАМЕНТ 995/2010 ОТ СТРАНИТЕ, ЧЛЕНКИ НА ЕС	17
2.3. ОЦЕНКА НА ДАННИТЕ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА EUTR	21
3. НЕЗАКОННИ ДЕЙНОСТИ В ГОРСКИЯ СЕКТОР И НЕЗАКОННА СЕЧ	23
3.1. ВИДОВЕ НЕЗАКОННИ ДЕЙНОСТИ В ГОРСКИЯ СЕКТОР	24
3.2. МАЩАБ НА НЕЗАКОННАТА СЕЧ	26
3.3. НЕЗАКОННА СЕЧ В РЕГИОНА НА БАЛКАНИТЕ	27
3.4. НЕЛЕГАЛЕН ТРАФИК НА ДЪРВЕН МАТЕРИАЛ И НЕЛЕГАЛНИ МАРШРУТИ НА ТРАФИКА	29
4. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ СРЕЩУ БЪЛГАРСКИТЕ ГОРИ	30
4.1. ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ	30
4.2. ПРАВИЛА И ИНСТИТУЦИИ	31
4.3. ОРГАНИЗИРАНА ПРЕСТЪПНОСТ И КОРУПЦИЯ	33
4.4. ЧЕРНИЯТ ПАЗАР	35
4.5. ТИПИЧНИТЕ НАРУШЕНИЯ	37
5. КОРУПЦИЯ	38
5.1. ТИПОВЕ КОРУПЦИЯ В ГОРСКИЯ СЕКТОР	38
6. ПРОУЧВАНЕ ПО ПРОЕКТА TREES ЗА КОРУПЦИЯТА И НЕЗАКОННИТЕ ДЕЙНОСТИ В ГОРСКИЯ СЕКТОР	42
6.1. ПО-ВАЖНИ РЕЗУЛТАТИ	44
ЧАСТ II – ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ КОРУПЦИЯ В ГОРСКИЯ СЕКТОР	49
1. УВОД: РИСКОВЕ ОТ КОРУПЦИЯ В ГОРСКИЯ СЕКТОР И СВЪРЗАНИ С НЕГО ОТРАСЛИ	49
1.1. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА „РИСК“	50
2. ТИПОЛОГИЯ НА РИСКОВЕТЕ В ДЪРВОДОБИВНИЯ СЕКТОР	51
2.1. НАЦИОНАЛНИ ПАЗАРИ И МЕЖДУНАРОДНА ТЪРГОВИЯ	51
2.2. РИСКОВЕ, СВЪРЗАНИ С ИНСТИТУЦИИТЕ: КАПАЦИТЕТ, СТРУКТУРА, ФУНКЦИИ	53
2.3. РИСКОВЕ, СВЪРЗАНИ С ПРАВНАТА РАМКА: РЕГУЛАЦИЯ В ГОРСКИЯ СЕКТОР И НЕЙНОТО ПРИЛОЖЕНИЕ	55
2.4. РИСКОВЕ, СВЪРЗАНИ СЪС СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ СИСТЕМИ ЗА НАДЛЕЖНА ПРОВЕРКА И ТЯХНОТО ПРИЛАГАНЕ	56
2.5. РИСКОВЕ, СВЪРЗАНИ С КРИМИНОГЕННАТА СРЕДА В СТРАНАТА	57
ЧАСТ III – ПРЕВЕНЦИЯ И НАМАЛЯВАНЕ НА НЕЗАКОННИТЕ ДЕЙНОСТИ В ГОРСКИЯ СЕКТОР	61
1. ОЦЕНКА НА УЯЗВИМОСТТА	61
2. СИСТЕМИ ЗА НАДЛЕЖНА ПРОВЕРКА	62
2.1. ОСНОВНИ СЪТЪПКИ В СИСТЕМАТА ЗА НАДЛЕЖНА ПРОВЕРКА	64
2.2. СЪТЪПКИ ОТ СИСТЕМИТЕ ЗА НАДЛЕЖНА ПРОВЕРКА, КОИТО ОБИКНОВЕНО СЕ ПРОПУСКАТ	66
3. ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ КОРУПЦИЯ	69
3.1. ОГРАНИЧЕНИЯ	69
3.2. СПЕЦИФИЧНИ ФОРМИ НА КОРУПЦИЯ В ГОРСКИЯ СЕКТОР	69
3.3. ОЦЕНКА НА РИСКА	71
3.4. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ ЗА РИСКОВЕТЕ: БЪДЕТЕ ВИНАГИ НАЩРЕК!	76
ИЗБРАНА БИБЛИОГРАФИЯ	77
АДРЕСИ В МРЕЖАТА	79

УВОД *(Давиде Парадизо)*

Съвместно проучване на Програмата на ООН за околната среда (UNEP) и Интерпол (2012) посочва, че незаконният дърводобив генерира 30% от световната търговия с дървесина и допринася за повече от 50% от обезлесяването на тропическите гори в Централна Африка, басейна на Амазонка и Югоизточна Азия. Според същото проучване между 50% и 90% от дърводобива в ключови страни от тези региони се извършва от ор-ганизиранни престъпни структури. Друго изследване от последната година (Hoare, 2015) публикува данни, че 9 от държавите износителки там са произвели над 80 милиона m³ незаконен дървен материал през 2013 г.

Незаконният добив на дървесина вреди на държавите, тъй като нанася щети върху хазната, като я лишава от приходи (чрез укриването на данъчни задължения, неплащането на ДДС, други данъци и акцизи). Високи са и рисковете от изпиране на пари в системата на черния пазар.

Прегледът на литературата показва, че този проблем не засяга само тропическите страни. Могат да се приведат достатъчно примери и от развитите държави. Например всяка година в Европа тонове дървен материал с неидентифициран произход са обект на незаконна търговия. Затова се отделя голямо внимание на криминалните операции с незаконна дървесина, които нанасят значителни щети на легалните пазари.

В отговор на тези процеси Европейският съюз (ЕС) прие т.нар. FLEGT план, или „План за прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията“. През март 2013 г. бяха предприети допълнителни стъпки с влизането в сила на Регламент 995/2010 на Европейския парламент и на Европейския съвет, познат като Регламент на ЕС за дървесината (EU EUTR – ЕС, 2013a)¹. Регламентът (наричан по-году EUTR) беше приветстван като дългоочакван отговор срещу незаконния дърводобив. Той създава нова рамка на институционално взаимодействие, която взема предвид всички отговорни фактори по веригата на търговията с дървен материал. Обхванати са как-то ангажирани вече институции, така и нови участници с нови отговорности и задачи. EUTR включва следните заинтересовани страни (ClientEarth, 2011):

- 1) Европейската комисия (ЕК): отговаря за ефективното прилагане на Регламента;
- 2) Държавите членки (ДЧ): всяка от тях е отговорна за прилагането на Регламента чрез компетентните национални власти;
- 3) Оператори: първичните доставчици на дървен материал или изделия от дървен материал на европейския пазар;
- 4) Търговци: агенти, които получават дървени материали или производни продукти от оператори и ги търгуват на европейските пазари;
- 5) Мониторингови организации (МО): съдействат на операторите със съответните системи за надлежна проверка.

Проектът TREES (Timber Regulation Enforcement to Protect European Wood Sector from Criminal Infiltration („Прилагане на Регламента за защита на европейския горски сектор

¹ РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 995/2010 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 20 октомври 2010 година за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал, http://www.iag.bg/data/docs/Reglament_995.pdf

от проникване на криминалитет”) **цели да насърчи прилагането на Регламента на ЕС EUTR като инструмент за борба с корупцията, която създава и среда за развитие на организираната престъпност.** Специфични цели на проекта са: да изследва възможностите, дадени от EUTR, за борба с корупцията, да подобри сътрудничеството между правоприлагащите институции (полицията, следствието) и частните оператори. Не на последно място, начинанието трябваше да послужи за пренасяне на опит и резултати от дейностите в различни страни, членки на ЕС.

За постигане на тези цели бяха изпълнени редица дейности, групирани тематично като изследователски и обучителни.

Изследователската работа включи събиране на данни за нелегалните контрабандни маршрути и престъпни звена на европейския пазар със специален фокус върху региона на Балканите. Беше направено и проучване, което да установи възприятията и опита на правоприлагащите органи и частните оператори по отношение на корупцията в гърводобивния сектор.

Обученията трябваше да повишат знанията по проблемите на незаконната сеч и прилагането на EUTR. Те бяха проведени като серия от семинари: в Албания, Косово, Македония, България, Франция и Италия. Излъчени бяха и 30 часа уебинари, насочени към частни оператори и полицейски служби в Европа.

Тази публикация представя резултатите от проекта TREES и съдържа обобщен анализ на основните проблеми по темата. Разделена е на 3 части. Първата разглежда феномена на незаконната сеч и връзката му с корупцията. Втората се занимава с рисковете от корупция в горския сектор в Европа. Третата има за цел да представи основни положения и препоръки за превенция и намаляване на престъпленията, свързани с горския сектор.

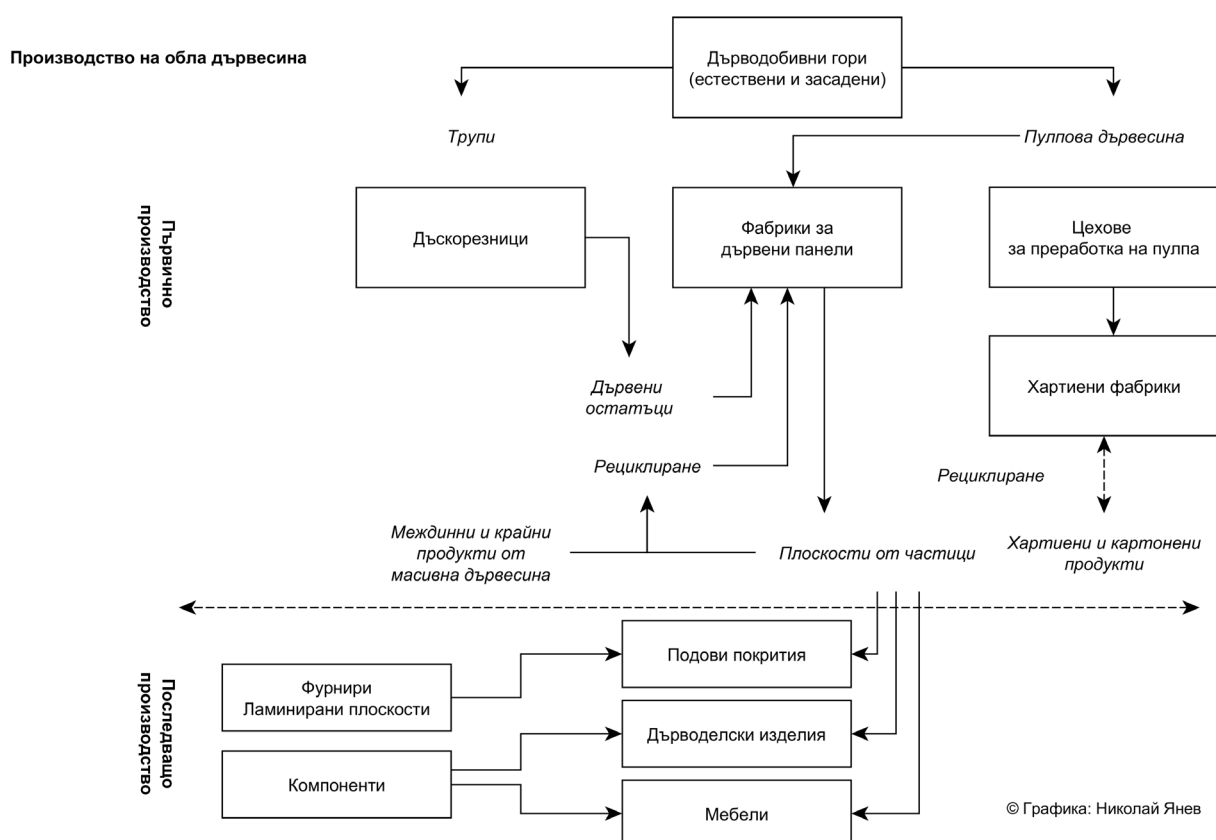
Повече информация за проекта можете да намерите на неговия сайт: www.trees-project.eu

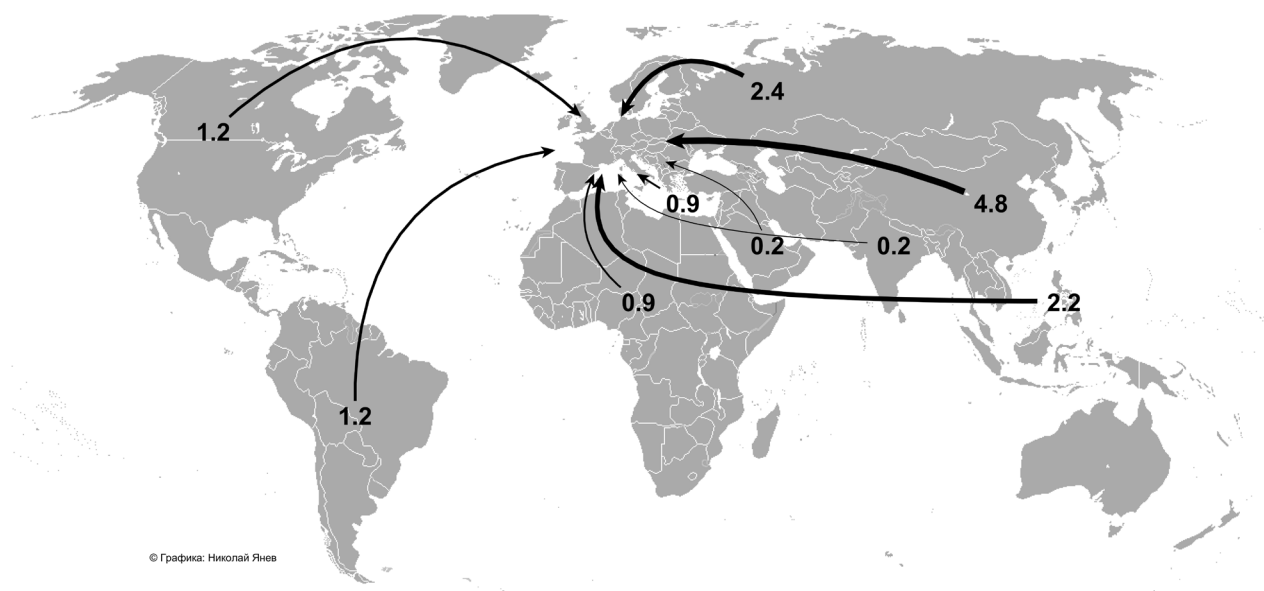
ЧАСТ I – ПРОБЛЕМЪТ: Възприятия за корупцията и свързани престъпления в горския сектор в Европа

1. КОНТЕКСТ (Антонио Брунори)

За 2011 г. вносът в ЕС на дървен материал и изделия от дървен материал (без да се отчита търговията на вътрешния европейски пазар) достига 15,11 милиарда евро и обем на търгувана обла дървесина от 64,3 милиона m³ (Forest Trends, 2013). Дърводобивната и дървообработващата индустрия включват верига от производствени дейности, всяка от които доставя изделия на пазара. Отделните сегменти от веригата абсорбират част от добавената стойност на материала. Фигура 1 представя преглед на потока от суровини и изделия от дървен материал в дървообработващата индустрия. Фигура 2 показва източника на тези продукти по регион на произход.

Фигура 1: Движение на суровините и изделията от дървен материал в дървообработващата индустрия (ИТС/ИТТО, 2002, изменена)

Фигура 2: Обем на вноса в ЕС по регион на доставка през 2011 г. (в милиарди евро) (Forest Trends, 2013)

Скорошно изследване на Centro Studi Federlegno Arredo, в сътрудничество с WWF и Conlegno (2014), показва, че обемът на вноса по веригата дървен материал-мебели-хартия към ЕС от трети страни, влизащи на вътрешния европейски пазар през митнически контрол, възлиза на 3 милиарда евро (Таблица 1).

Таблица 1: Внос на дървен материал-мебели-хартия от трети страни към ЕС (в хиляди тона)

Място	Държава	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	var. % 08/14	var. % 13/14
1	Великобритания	4236	3475	4165	4043	4389	4265	4798	13,3%	12,5%
2	Германия	3989	3440	4286	4230	3974	3663	3765	-5,6%	2,8%
3	Италия	3102	2282	2987	2972	2543	2567	2605	-16,0%	1,5%
4	Холандия	2407	1918	2660	2679	2536	2144	2115	-12,1%	-1,4%
5	Франция	2325	1852	2213	2138	2065	1832	1800	-22,6%	-1,7%
6	Белгия	1764	1503	1631	1653	1689	1522	1547	-12,3%	1,6%
7	Швеция	1090	816	1013	1008	959	925	985	-9,6%	6,5%
8	Испания	1452	923	1120	1121	910	825	871	-40,0%	5,6%
9	Полша	620	483	629	684	647	634	776	25,2%	22,4%
10	Финландия	999	407	545	535	501	532	503	-49,6%	-5,5%
11	Австрия	370	346	425	464	404	434	484	30,8%	11,5%
12	Дания	525	386	471	462	411	397	427	-18,7%	7,6%
13	Румъния	297	207	225	242	246	269	313	5,4%	16,4%
14	Гърция	507	405	357	299	242	227	251	-50,5%	10,6%
15	Ирландия	333	199	210	183	186	186	215	-35,4%	15,6%
16	Литва	151	83	104	133	130	142	187	23,8%	31,7%
17	Португалия	240	167	261	241	152	169	184	-23,3%	8,9%
18	Чехия	194	164	199	206	187	183	183	-5,7%	0,0%

19	Естония	138	91	127	143	153	162	179	29,7%	10,5%
20	България	187	122	118	132	133	131	142	-24,1%	8,4%
21	Латвия	144	64	89	108	105	95	140	-2,8%	47,4%
22	Словения	115	96	130	142	116	121	140	21,7%	15,7%
23	Унгария	129	104	111	114	113	117	137	6,2%	17,1%
24	Хърватия	129	110	122	126	125	124	124	-3,9%	0,0%
25	Словакия	64	45	52	63	59	70	74	15,6%	5,7%
26	Кипър	85	61	68	59	44	36	41	-51,8%	13,9%
27	Малта	19	16	22	25	21	17	20	5,3%	17,6%
28	Люксембург	10	6	4	4	5	5	5	-50,0%	0,0%
	ЕС28	25 621	19 771	24 344	24 209	23 045	21 794	23 011	-10,2%	5,6%

Източник: Federlegno Arredo and WWF (2014)

Великобритания, Германия и Италия са страните с най-голям внос от трети държави, а първите десет в списъка внасят около 86% от дървения материал-мебели-хартия като стойност, както и 84% от общия обем като количество. Вносът идва предимно от Китай, САЩ, Бразилия и Русия. Дори страни с традиции в дърводобива (като Австрия и Норвегия) внасят от трети страни.

Що се отнася до вноса на дървен материал, ето какво показва статистиката: 50% (8 хиляди тона) идват от Русия (27), от Беларусия (31) и Украйна (26). При хартията: 50% от вноса (8 хиляди тона) идва от Бразилия (43) и САЩ (74). При мебелите: 50% от вноса (8 хиляди тона) идва от Китай (36), като е изключително трудно да се установи произходът а и видът на дървесина, от който са направени.

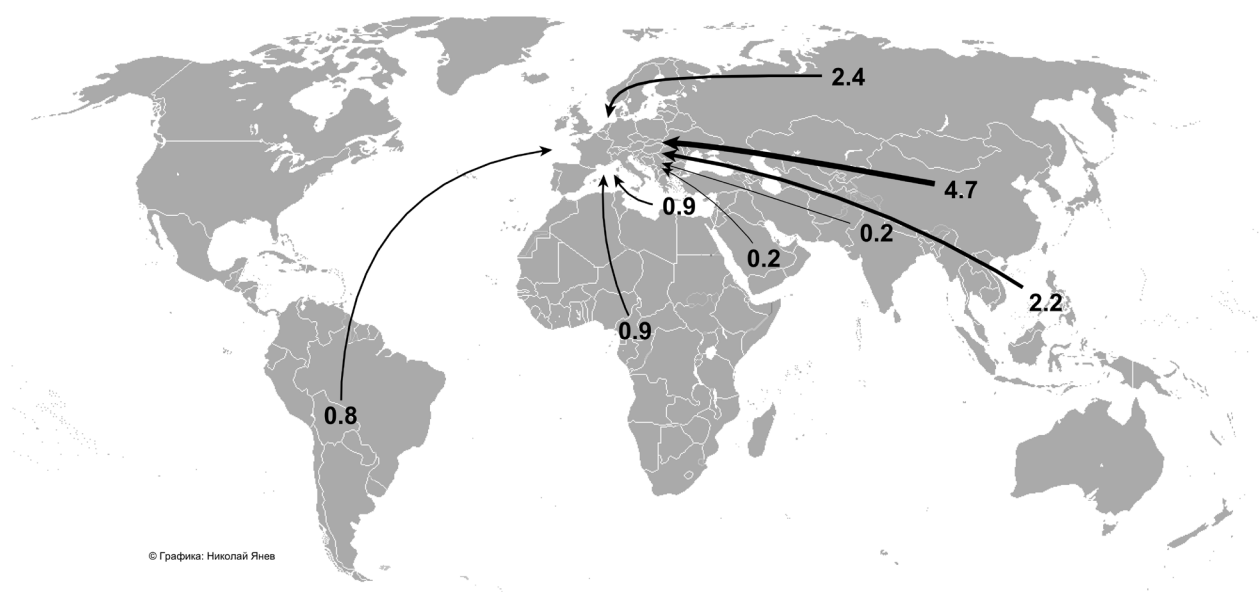
Основните видове продукти, регулирани по EUTR, внос към ЕС, по стойност са: 1) бичен дървен материал; 2) дърва за огрев; 3) шперплат. По количества на вноса на първо място са 1) дървата за огрев; 2) облаята дървесина; 3) биченият дървен материал. Подреждането на страните според най-големите износители към ЕС се променя в зависимост от избраните параметри – паричен обем на вноса или количества. По стойност, независимо от количеството, но свързана с продукти, включени в EUTR, на първо място е Китай. По количество в тонове материал, което позволява по-лесно да се проследи произходът на суровините, на първо място е Русия.

Забелязва се обща тенденция на постоянно нарастване на вноса на дърва за огрев. В периода 2013 – 2014 г. импорът на този тип дървесина във Великобритания се е увеличил с 27,3%, а в Италия с 23,7%. Това показва, че проверката за незаконни дейности не трябва да се фокусира само върху тропическия дървен материал – престъпления срещу горите се вършат по границите на ЕС и дори в самия съюз.

Първите десет държави в Таблица 1 осъществяват почти 60% от общия внос към ЕС. В списъка на страните вносителки Италия, партньор по проекта TREES, заема трето място по отношение на стойността на вноса в евро (10 милиарда евро) и 4-то място спрямо количеството внесен материал (21 милиона тона). Стоката към нея идва от Бразилия, Китай, САЩ, Русия, Босна и Херцеговина и др. Това подсказва, че Италия – заедно с Великобритания и Германия, които заемат съответно 1-во и 2-ро място в списъка, но не са участници в проекта TREES, би трябвало да бъдат водещите държави в Европейския съюз в прилагането на EUTR.

Динамиката на пазара в ЕС се определя до голяма степен от т.нар. „силни връзки”: например Швеция внася почти 73% от дървения материал от Норвегия (предимно обла дървесина и дърва за огрев); Полша внася от Беларус около 61% (предимно обла дървесина и дърва за огрев). Такива „силни връзки” между държавите определят наличието на „входни точки”, предпочитани заради близостта между държавите, членки на ЕС, и съответните трети страни. В някои случаи тези трети държави извън ЕС са с високорисков профил. **Беларус например, чийто корупционен индекс е 31, насочва към Полша повече от 50% от общия си износ, регулиран по EUTR. Това явление изисква повече внимание, тъй като подчертава значимостта на хармонизираното изпълнение и прилагане на EUTR на цялата територия на Европейския съюз.** Данните сочат, че през 2011 г. 52,7 милиона м³ на стойност 12,4 милиарда евро (82%) от общия внос в ЕС идват от страни, определени като високорискови. (Използвана е основната дефиниция за „висок риск” на Forest Trends (2013), а именно рейтинг според Индекса за възприятие на корупцията, по-нисък от 50 по скала от 0 до 100, където „0” означава „висок риск”, а „100” „нисък риск”,

Фигура 3 показва източниците на внос към ЕС от високорискови държави. От изображението е видно, че с изключение на Северна и Южна Америка, преобладаващата част от дървения материал идва от региони производители извън Европейския съюз и от страни с висок корупционен риск.

Фигура 3: Внос към ЕС от високорискови страни през 2011 г. (в милиарди евро) (Forest Trends, 2013)

Трябва също да се отбележи, че вносът от рисковите държави към Европа включва предимно мебели, среден е обемът на бичен дървен материал, шперлат, фурнирни листове; нисък е този на трупите и дървените настилки; незначително е количеството на изделията за мебелната промишленост и композитните панели.

1.1. Международен контекст на политиките в областта на горите

Проблемът за незаконната сеч придобива значимост в международен контекст през 90-те години на миналия век. Борбата с престъпленията в горското стопанство и подобряването на неговото управление са изключително важни за осигуряване на устойчивостта на сектора както по отношение на околната среда (чрез отговорно управление на горските масиви), така и по отношение на икономиката (с увеличаване на приходите към държавата). Незаконната сеч е включена през 1998 г. в документа на Г8 „Програма за действие в областта на горите“. През следващото десетилетие Световната банка организира серия от регионални конференции на тема „Прилагане на законодателството и управление на горския сектор“ (FLEGT) (Overdevest & Zeitlin, 2014).

Планът за действие (FLEGT Action Plan), приет през 2003 г., определя действията и посоката на европейските политики, насочени срещу незаконната сеч. В него ЕС признава, че пазарът на общността е застрашен от навлизането на незаконно добити и произведени материали от дърво, и прави опит чрез регулиране на търговията да подобри и институционалното управление в сектора. Планът FLEGT въвежда различни мерки, насочени към превенция на нелегалния внос в Европа, както и към увеличаване на търсенето на легален внос едновременно с мерки за подкрепа на усилията на страните производителки да регулират законния добив в съответния сектор.

Двете най-важни мерки са приемането на Регламента на ЕС относно дървения материал (EUTR), в сила от 2013 г., който забранява пускането на европейския пазар на незаконно добит дървен материал, както и въвеждането на доброволни партньорски споразумения (VPAs), според които само дървен материал, верифициран като законен (т.е. притежаващ лиценз по FLEGT), може да бъде внасян в Европа от партньорски страни (външни за ЕС).

1.2. Подходът на Европейския съюз: FLEGT и EUTR

Държавите по света предприемат различни действия, за да се борят с незаконната сеч и незаконната търговия на дървен материал. Мерките са регламентирани в актове като Закона за „зелени покупки“ (Green Purchasing, Япония, 2006 г.), Закона „Лейси“ и измененията към него (САЩ, 2008 г.) и Закона за забрана на незаконното изсичане на горите (Австралия, 2012 г.) и др.

Основните документи, приети и изпълнявани от Европейския съюз (представени в графиката по-долу), са: Планът за действие от Бали, Планът за действие за прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията (FLEGT) и Регламентът за дървения материал EUTR. Планът за действие от Бали (2001) може да се счита за първия важен стълб на европейските усилия да бъде пресечена незаконната сеч. Срещата, на която е приет планът, представлява и първа Регионална конференция за прилагане и управление на законодателството по горите (FLEGT).

Фигура 4: Хронология на ключовите инициативи за борба с нелегалната сеч в ЕС

© Графика: Николай Янев

Най-важните стъпки, предприети от Европейския съюз, за да се увеличи контролът и да се предотврати инфилтрирането на престъпни групи в дърводобива, включват:

- Регламент FLEGT (№ 2173/2005)
- Регламент за дървения материал EUTR (№ 995/2010).

Тези инструменти са свързани, допълват се и заедно допринасят за ефективното прилагане на наредбите. Планът за действие FLEGT и съответният регламент целят да ограничат доставките, а EUTR – търсенето на нелегална дървесина.

Фигура 5: Планът за действие FLEGT и неговите основни инструменти

© Графика: Николай Янев

Източник: Giurca and Jonsson (2015)

План за действие FLEGT

През 2003 г. Европейската комисия приема плана за действие FLEGT. Основната разлика между него и предишни инициативи е свързана с включването на сектора „търговия“, което дава нов фокус на документа (EFI, 2015).

Целта му е да премахне търсенето на незаконно добит дървен материал в международната търговия чрез споделяне на отговорностите на износителите и вносителите. Съгласно предвиденото трябва да се сключат серия доброволни споразумения за парт-

нъорство (voluntary partnership agreements, VPA или ДСП) между ЕС и държавите, износителки на дървен материал. Към днешна дата са подписани шест такива споразумения със следните държави: Камерун, Централноафриканската република, Гана, Индонезия, Либерия и Република Конго. Още девет страни са в преговори с ЕС (Кот д'Ивоар, Демократична република Конго, Габон, Гвиана, Хондурас, Лаос, Малайзия, Тайланд и Виетнам). Споделената отговорност е ключовият елемент на този вид споразумения: и двете страни, производители и потребители, трябва да се ангажират с борбата с незаконната сеч и черната търговията с дървесина. Седем основни области попадат във фокуса на FLEGT:

- 1) Подпомагане на страните, производителки на дървен материал, включително насърчаване на справедливи решения на проблема с незаконната сеч.
- 2) Насърчаване на търговията със законен дървен материал, включително разработването и прилагането на доброволни споразумения за партньорство между ЕС и страните, производителки на дървен материал.
- 3) Насърчаване на политики за провеждане на обществени поръчки, включително и насоки за това как да се гарантира законност на процедурите, свързани с гостапки на дървен материал.
- 4) Подпомагане на инициативите на частния сектор, включително насърчаване на доброволни кодекси за поведение за частни компании, гостапки на дървен материал.
- 5) Защита на финансите и инвестициите, включително насърчаване на финансовите институции, които инвестират в горския сектор за разработване на процедури за „дължима грижа“.
- 6) Прилагане на съществуващото или развитие на ново законодателство в подкрепа на Плана за действие (вж. горе), включително Регламента за дървения материал в ЕС.
- 7) Разрешаването на проблема с дървен материал от зони на въоръжен конфликт, включително подкрепа за развитието на международна дефиниция на такъв дървен материал.

ЕС регламент № 2173/2005

Регламентът на ЕС № 2173/2005 (FLEGT регламент) влиза в сила на 30 декември 2005. Той въвежда правила, засягащи целия Съюз, относно вноса на определени изделия от дървен материал и изпълнението на лицензионни режими, съобразени с FLEGT. Лицензионният режим се осъществява чрез ДСП със страните, производителки на дървен материал. Регламентът се отнася до вноса на изделия от дървен материал (описани в Анекс II и III) от партньорски държави (списък на държавите е даден в Анекс I). Лицензионният режим FLEGT се отнася само за внос от партньорски държави. Регламентът забранява вноса в ЕС на дървен материал, който се изнася от партньорски страни, освен в случаите, когато пратката е съпроводена с лиценз на FLEGT. По този начин доброволните споразумения за партньорство и съответните лицензи са изведени до ниво на законово обвързващи механизми за всички страни в ЕС. Тези споразумения и ограниченията за внос в ЕС важат само за споменатите (тропически) държави. Те не се отнасят за страни от Западните Балкани. Вносът на дървен материал от други трети страни към ЕС се регулира от т.нар. Регламент за дървения материал.

Регламент на ЕС за дървения материал (№ 995/2010)

Регламент № 995/2010 влиза в сила на 3 март 2013 г. Той се отнася до **дървен материал и изделия от дървен материал** (описани в Анекс), **които се пускат за търговия на вътрешния пазар на ЕС за първи път, както и задълженията на търговците в този процес**. Регламентът съдържа три основни клаузи:

- Забрана за пускане на незаконно добит дървен материал и изделия от такъв дървен материал на вътрешния пазар.
- Задължение за икономическите оператори от ЕС (например собственици на гори/фирми, преработвателни предприятия и вносител на дървесина и хартия), когато пускат изделия от дървен материал на пазара, да извършват надлежна проверка, за да се верифицира изискваната минимална **информация** относно доставения дървен материал (това включва страната на дърводобив, видовете използвано дърво, количество, доставчик, търговец и съответствие с приложимото законодателство). Изисква се и извършване на **оценка на риска** за влизане на нелегален дървен материал във веригата за доставки, както и предприемане на мерки за **смекчаване/ограничаване на риска**.
- Когато вече са пуснати на пазара, дървеният материал и изделията от дървен материал могат да се продават свободно и/или преработват, но операторите и търговците са длъжни да осигурят възможност за проследяване на продуктите с водене на архив (най-малко в продължение на пет години) на техните доставчици и клиенти.

Кои продукти обхваща Регламентът?

Регламентът обхваща широка гама от изделия от дървен материал², включително твърда дървесина, дървен материал за подове настилки, шперплат, целулоза и хартия; не се включват рециклирани продукти, както и печатни произведения, като например книги, списания и вестници.

Пълният списък на дървен материал и изделия от дървен материал, за които се прилага EUTR, включва:

- Дърва за горене под формата на трупчета, цепеници, клони, снопчета или подобни форми; дървен материал на плочки или частици; дървени стърготини, отпадъци и остатъци, пресирани под формата на трупчета, брикети, пелети или други подобни,
- Необработен дървен материал, обелен, със или без беловина, или грубо издялан,
- Траверси за релсов път (напречни връзки) от дърво,
- Дървен материал, нарязан или бичен надлъжно, цепен или кръгообразно нарязан, рендосан, шлифован, с дебелина над 6 mm,
- Фурнирни листове (включително тези, получени чрез нацепване на слоест дървен материал), фурнир за шперплат или листове за подобен слоест дървен материал и друг дървен материал, надлъжно нарязан, рендосан, шлифован, челно или клинозъбно съединен, с дебелина над 6 mm,

² Регламентът се отнася за вносен и произведен в страната дървен материал и изделия от дървен материал. Дървен материал и изделия с валидни лицензи от FLEGT или CITES са съобразени с изискванията на регламента.

- Дървен материал (включително гъски и фризи паркет, несглобени), профилиран (нутван, оребрен, фалцован, кантован, V-фузиран, формован за корнизи, със заоблени ръбове или други подобни) по дължината на ръба или странично, рендосан, шлифован или клинозъбно съединен,
- Пласти от дървесни частици, пласти от ориентирани частици/нишки (OSB) и подобни пласти (например „вафлени“ пласти) от дървен материал или от други дървесинни материали, със или без смоли или други органични свързващи вещества,
- Пласти от дървесни влакна или от други дървесинни материали, със смоли или други органични свързващи вещества,
- Шперплат, фурнировани пласти и подобна слоеста дървесина,
- Уплътнен дървен материал, на блокове, пласти, гъски или профили,
- Дървени рамки за картини, фотографии, огледала или други подобни предмети,
- Каси, касетки, щайги, барабани и подобни амбалажи от дървен материал; барабани за кабели от дървен материал; обикновени палети, бокс палети и други товароносители от дърво; дървени подпори за палети. (Неопаковъчни материали се използват изключително като материали за опаковане, защита или пренос на друго изделие, пуснато на пазара.),
- Бъчви, каци, качета и други бъчварски изделия и части от тях от дърво, включително заготовките за гъски,
- Дограма и части за строителни скелета, дърводелски материали, включително порести дървесни пласти, съединени пласти за подове настилки и покривните шиндри,
- Целулоза и хартия от глави 47 и 48 от Комбинираната номенклатура, с изключение на тези на бамбукова основа и рециклирани (отпадъци и остатъци) изделия,
- Дървени мебели,
- Сглобяеми панели за сгради.

Кои са основните участници?

Фигура 6: Основните участници в прилагането на Регламента (EUTR)

© Графика: Николай Янев

Какво означава „незаконно добит“?

Съгласно определенията на EUTR, „незаконно добит“ означава дървен материал, добит в нарушение на приложимото законодателство в държавата на дърводобив. Приложимото законодателство е законодателството, което е в сила в държавата на дърводобив и обхваща следните въпроси:

- права на дърводобив в рамките на законно обявени граници,
- плащания за права на дърводобив и дървен материал, включително такси, свързани с добива на дървен материал,
- добив на дървен материал, включително законодателство в областта на околната среда и на горското стопанство, в това число относно управлението на горите и опазването на биологичното разнообразие, когато тези въпроси са пряко свързани с добива на дървен материал,
- законни права на трети лица по отношение на използването и владението, които са засегнати от добива на дървен материал, и
- търговия и митнически въпроси, доколкото засягат горския сектор.

Какво представлява системата за надлежна проверка (СНП)?

Регламент 955/2010 се основава на процедура за надлежна проверка. Основната идея на тази процедура е да задължи операторите да провеждат дейности за управление на риска, за да може той да бъде сведен до минимум. Целта е да се ограничи незаконната сеч, както и производството на изделия от незаконно добит дървен материал на пазара на ЕС. Трите основни компонента на системата за надлежна проверка съдържат следните елементи:

1. **Събиране на информация.** Операторът трябва да има достъп до информация, описваща дървесината и продуктите от дървесина, страната на дърводобив, дървесните видове, количеството, данни за доставчика и информация за съответствие с националното законодателство. По-подробно необходимата информация трябва да включва:

- описание, включително търговското наименование и вида изделие, както и обичайното наименование на вида дърво и когато е приложимо, неговото пълно научно наименование;
- държава на дърводобив и когато е приложимо:
 - поднационален регион, в който дървеният материал е добит, както и
 - концесия за дърводобив,
 - количество (изразено в обем, тегло или брой единици),
 - наименование и адрес на доставчика на съответния оператор,
 - наименование и адрес на търговеца, на когото са доставени дървеният материал и изделията от дървен материал,
 - документи или друга информация, посочваща съответствието на този дървен материал и на тези изделия от дървен материал с приложимото законодателство.

2. **Оценка на риска.** Операторът следва да направи оценка на риска от незаконна сеч по веригата на доставки въз основа на информацията, описана по-горе, както и на съответните критерии за оценка на риска, включващи:

- осигуряването на съответствие с приложимото законодателство, което може да включва системи за сертифициране или други проверени системи на трети лица, при които се оценява съответствието с приложимото законодателство,
- разпространението на незаконния добив на конкретни дървесни видове,
- разпространението на незаконния дърводобив или незаконните практики в държавата на дърводобив и/или поднационален регион на дърводобив, в който е добит дървеният материал, включително отчитане на случаите на разпространение на въоръжен конфликт,
- санкциите, наложени от Съвета за сигурност на ООН или Съвета на Европейския съюз по отношение на вноса или износа на дървен материал,
- сложността на веригата на доставка на дървен материал и на изделия от дървен материал.

3. **Ограничаване на риска.** Когато оценката показва, че съществува риск от незаконно добит дървен материал във веригата на доставки, този риск може да бъде намален чрез изискване на допълнителна информация, проверки на доставчика, документи и/или изискването за извършване на проверка от трето лице, документи и/или проверка от трета страна.

2. РЕГЛАМЕНТЪТ НА ЕС EUTR И СИСТЕМИТЕ ЗА НАДЛЕЖНА ПРОВЕРКА

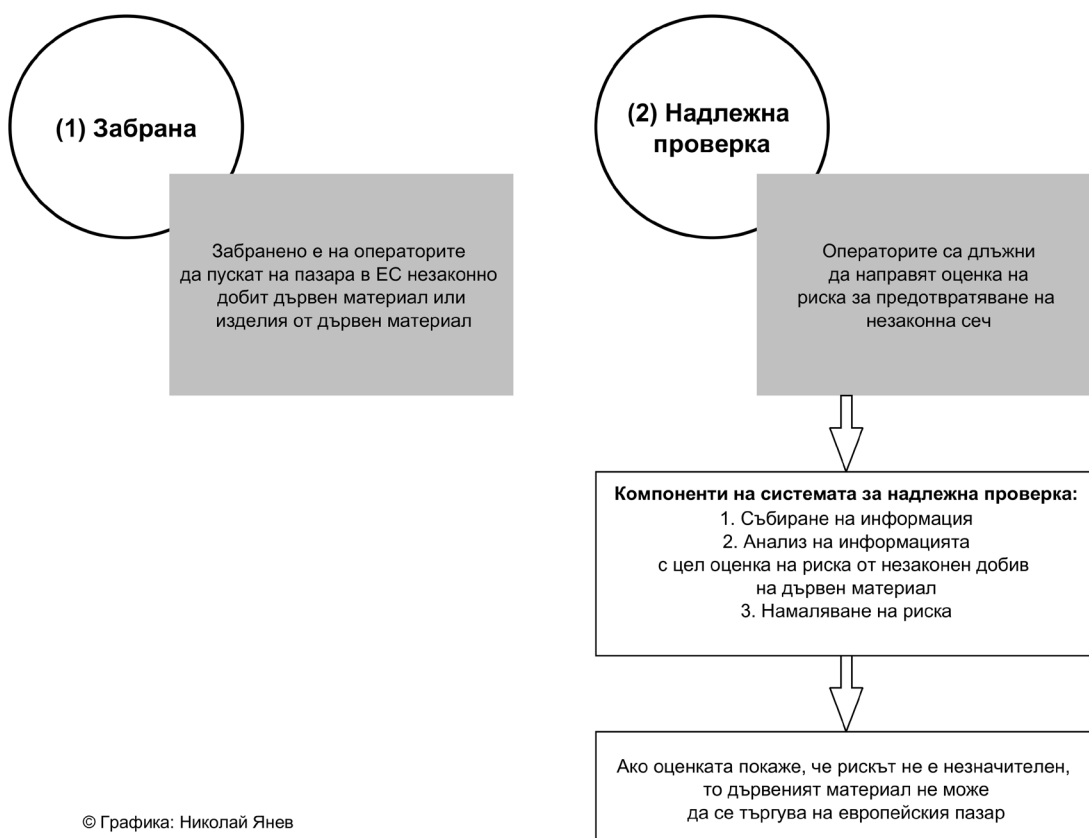
(Елеонора Мариано)

2.1. Общ контекст

Както беше отбелязано в предишната част, EUTR се основава на процедури от система за надлежна проверка (СНП). В центъра на тази система е изискването операторите да извършват действия за управление на риска, за да се намали до минимум възможността за пласмент на незаконно добит дървен материал или изделия от дървен материал или продукти, съдържащи нелегално добит дървен материал на вътрешния пазар.

Системата за надлежна проверка съдържа три ключови компонента: 1) събиране на информация; 2) оценка на риска; 3) намаляване на риска (Фигура 7). Този подход е подобен на антикорупционните системи: например италианският антикорупционен закон № 190/2012 включва както оценка на риска, така и модел за намаляване на риска с цел превенция на корупцията в общественения сектор.

Фигура 7: Система на надлежна проверка

Източник: <http://www.clientearth.org>

2.2. Изпълнение на Регламент 995/2010 от страните, членки на ЕС³

Регламентът е правно обвързващ документ за всички 28 страни, членки на ЕС. Държавите са отговорни за установяването на ефективни, съответстващи и превантивни санкции, както и за тяхното прилагане. Последните данни за изпълнението на EUTR са

³ Този параграф включва части от текстове на ClientEarth (2015) и (2016), както и официални документи по изпълнението на EUTR от Европейската комисия (2015) и (2016).

от април 2016 г.⁴ и показват, че Гърция, Унгария, Румъния и Испания все още не са приели законодателство, което да отговаря на изискванията на Регламента.

Освен това:

- 27 държави са определили национален компетентен орган според изискванията на Регламента,
- 27 държави имат законодателство, което посочва санкциите при нарушаване на EUTR,
- 26 държави са започнали проверки на фирми в сектора.

В свое скорошно изследване ClientEarth (2016) предлага карта, чрез която може да се проследи законодателството във всяка от страните членки, свързано с изпълнението на EUTR⁵. В подготовката на доклада и картата, показана на Таблица 2, Европейската комисия (ЕК) използва информация, получена от всяка страна членка. При това Комисията не прави независима оценка дали глобите и санкциите в съответната държава са действително „ефективни, съразмерни и възпиращи“, каквито са изискванията на Регламента. Не се прави независима оценка и дали има предвидени санкции за нарушение на всички клаузи от Регламента. Препоръчително е тези въпроси да се проучат допълнително, тъй като представляват слабост на системата и създават уязвимост към корупция.

Европейската комисия започна процедури срещу Унгария и Гърция заради пропуски в изпълнението на Регламента. Ако двете държави не приемат задължителните национални мерки и не въведат правила и санкции в националното си законодателство, ЕК може да заведе дело пред Европейския съд. В случай че не се съобразят с решението на Съда, държавите ще бъдат принудени да плащат глоби.

В докладите си страните членки съобщават за приетите законодателни и административни мерки, съдържащи санкции за нарушения на задълженията по EUTR. Санкциите варират от искане за предприемане на коригиращи действия, глоби, изземване на дървен материал, отнемане на лиценза за търговия до лишаване от свобода.

Различията между подходите в националното законодателство се отразяват на ефективността на EUTR и практическото му изпълнение. Ето някои примери за случаите, при които се налагат наказания, за нивото на глобите и другите приложими мерки:

- Във Великобритания, когато оператор пуска на пазара нелегален дървен материал или изделия от дървен материал или извърши нарушение на правилата за надлежна проверка, той може да бъде осъден:
 - Да плати глоба до £5000 и/или да бъде осъден на лишаване от свобода не повече от 3 месеца; или
 - След повдигане на обвинение да бъде осъден да заплати глоба или да получи наказание лишаване от свобода до 2 години.
 - Що се отнася до нарушения, свързани с проследяването на материала, поддържането на архив и документи, възпрепятстването на работата на

⁴ <http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/EUTR%20implementation%20scoreboard.pdf>

⁵ <http://www.clientearth.org/climate-and-forests/law-database/eutr-implementing-legislation-and-guidance-2952>

горски инспектори или искане за предприемане на коригиращи действия, операторът може да бъде глобен до £5000.

- В Италия наказателноправните санкции се отнасят до оператори, които пускат на пазара нелегален дървен материал и могат да включват глоби от 2000 до 50 000 евро, както и/или задържане под стража (от един месец до една година) и/или изземване на дървения материал. Административните санкции се прилагат в случаите, когато операторът не въведе или не поддържа система за надлежна проверка (в тези случаи глобите са в размер от 50 до 5000 евро за всеки 100 kg от стоката, с минимум глоба от 300 евро и максимална глоба от 1 000 000 евро.)

На практика тези глоби могат да се комбинират с административни санкции към операторите за липса на документация (размерът на глобите варира от 1500 до 15 000 евро). Нарушение на изискванията за проследяване от търговец се наказва с административна глоба в размер от 500 до 1200 евро.

Таблица 2: Законодателна рамка в страните членки за прилагане на EUTR

Държава	Закон (посочени са еквивалентните преводи на английски)
Австрия	Wood Market Surveillance Law [Holzhandelsüberwachungsgesetz]
Белгия	Law on Sustainable Ways of Consumption and Production (1998)
България	Forest Law [Закон за горите]
Германия	Timber Regulation Law
Гърция	Draft Joint Ministerial Decision (for Timber Regulation – EUTR)
Дания	Danish European Union Timber Regulation Law
Естония	Law Enforcement Act, Forestry Law, Penalty Law
Ирландия	EU Timber and Timber Products (Placing on the Market) Regulations (2015)
Италия	Decree 178/14, Criminal Code
Кипър	Law for the Regulation of Trade of Timber and Timber Products (2013)
Латвия	EUTR, Regulation of the State Forests (SFS) Law, Administrative Violation Code, Criminal Law, Law on Accounting, Law on Inventory of Trees and Round Timber, Forest Law, Criminal Law
Литва	EUTR, Law on Forests and Administrative Code
Люксембург	National EUTR Law
Малта	Timber and Timber Products (Placing on the Market) Regulation (2015)
Полша	Administrative Law
Португалия	Decree No 76 (2013)
Румъния	Draft Amendment of Act No171/2010
Словакия	Act on Forests (No 182/2014), Act on Environmental Protection and Landscape Preservation (No 543/2002), Act on Internal Market and Consumer Protection (No 128/2002)
Унгария	Draft Amendments to Government Decree No 143 of 6 July 2009
Финландия	Law on Bringing Timber and Timber Products on Market (2013), Criminal Law, Forest Legislation
Франция	Law for the Future of Agriculture, Food and Forests
Холандия	Decree Implementing EUTR Regulation, Administrative Law, Nature Conservation Act, Economic Offences Act, Criminal Laws
Хърватия	Official Gazette JSC 54/13 and the Law on Croatian Customs Directorate (Official Gazette 68/13)
Чехия	Act on Placing Timber and Timber Products on Market (2013)

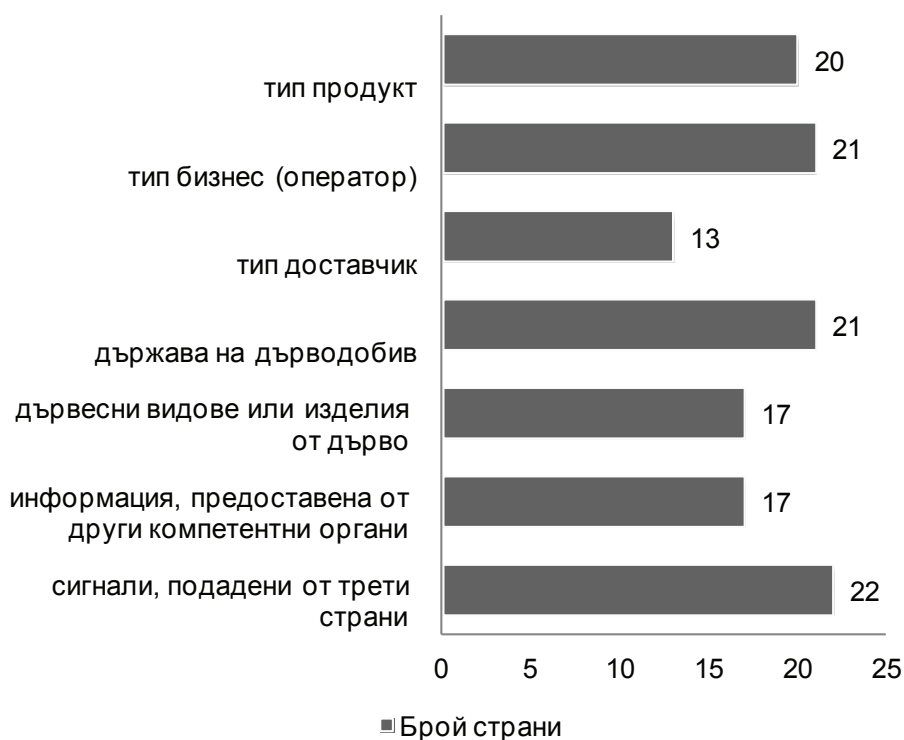
Източник: EC, 2016

В Германия административните глоби в размер до 50 000 евро могат да бъдат наложени за нарушения на забраната и правилата за надлежна проверка, включително за некоректно документиране на информацията, събрана в съответствие със системата за надлежна проверка, както и за несъблюдаване на някои наредби. Административни глоби (до 20 000 евро) се предвиждат за оператори и за по-малки нарушения от системата за проверка, напр. при отказ за съдействие при осъществяване на проверки от висшестоящи органи. Административна глоба до 20 000 евро се предвижда и за търговци в случай на неизпълнение на задължението за проследяване на материала.

Член 10 от EUTR изисква компетентните национални органи да извършват контролни проверки с цел установяване дали операторите спазват изискванията, описани в член 4 и 6 от Регламента. Освен това според член 8 мониторинговите организации също подлежат на проверки от компетентните органи. Член 10 предвижда проверките да се извършват по план, който периодично се преразглежда въз основа на подход, отчитащ риска. Проверки се правят и когато компетентният орган разполага с информация, включително въз основа на основателна загриженост, изразена от трети лица, относно спазването на настоящия регламент от страна на определен оператор. Голямата част от страните, членки на ЕС, докладват, че отговорните институции имат разписани планове за проверки на операторите. Тези планове взимат под внимание и рискови фактори, свързани напр. с характеристики на доставчиците и техните изделия, както и типа оператори. Рисковите фактори включват също и информация, получена от други лица (заинтересовани страни или други изпълнителни органи).

Най-често срещаните рискови фактори, които страните членки посочват, са обобщени във Фигура 8. Броят на проверките в различните държави варира значително, поради което не могат да се направят сравнителни анализи. Количеството проверки зависи от големината на страната, значимостта на горския сектор в националната икономика, нивото на готовност за прилагане на законодателството, както и от други специфични за всяка държава фактори.

Фигура 8: Примери за рискови фактори, включени в подготовката и прегледа на плановете за проверки

Източник: ЕС, 2016

Според наличната информация за броя и честотата на проверките, осъществени от компетентните органи на оператори в държавите членки, са предприети следните действия:

- Белгия: 15 проверки между март 2013 г. и октомври 2015 г.,
- Франция: 24 проверки, извършени от министерството на земеделието и горите през първата половина на 2015 г., и допълнителни 25, планирани до края на 2015 г. Две официални уведомления, които изискват коригиращи действия, са изпратени на операторите след проверките. Проверки от министерството на екологията, устойчивото развитие и енергетиката са започнали през май 2015 г.,
- Германия: в периода от март 2013 г. и февруари 2015 г. властите извършват 221 проверки; издават искания за коригиращи действия в около 120 случая; изземат гърбен материал в два случая; образуват процедури за административни глоби в пет случая. Оператори, при които е установена липса на съответствие с правилата на Регламента, са били санкционирани от регионалните компетентни органи в 12 случая,
- Италия: до средата на юли 2015 г. са били извършени 20 проверки на оператори и една проверка на организация за мониторинг,
- Холандия: до юли 2015 г. са извършени 101 проверки и десет последващи проверки на оператори; издадени са 29 писмени предупреждения на операторите.

2.3. Оценка на данните за изпълнението на EUTR⁶

От официалната позиция на Европейската комисия за развитието и изпълнението на EUTR става ясно, че почти всички държави, членки на ЕС, вече са гласували съответните закони или се придържат към разумни срокове за приемането им. Включването в правния корпус е само първата, но необходима стъпка за това EUTR да работи по предназначение. Тя отправя важно послание и дава стимул за компаниите от ЕС и за фирмите в страните, които полагат усилия за осигуряване на законност на техния износ на гърбен материал. Процесът на прилагане на разпоредбите на Регламента трябва да приключи възможно най-скоро, което ще позволи на Европейската комисия да премести фокуса върху мониторинга на неговото ефективно прилагане.

До момента все още няма единни доказателства дали EUTR наистина работи последователно и ефикасно в различните членки на Съюза. Някои от европейските държави са разработили и прилагат мерки срещу нелегалния внос на гърбен материал и изделия от гървесина много преди въвеждането на EUTR. Те имат значителен принос към дизайна и налагането на EUTR в европейски мащаб. По тази причина в страните пионери (напр. Великобритания) EUTR беше въведен в благоприятна регулаторна среда, което улесни и навременното създаване и налагане на ефективно вътрешно законодателство. И обратно, в други страни (напр. Италия) EUTR беше официално приет със забавяне от няколко години. За тях той представлява напълно нов елемент във вътрешното законодателство: различията в изпълнението могат да бъдат забелязани по отношение на съществуващите механизми за ефективен контрол (FSC, 2015) и на съответните санкции.

⁶ Този параграф включва части от текстове на ClientEarth (2015) и (2016), както и официални документи по изпълнението на EUTR от Европейската комисия (2015) и (2016).

Наказателните и санкционни режими трябва да се разглеждат в контекста на националните подходи за изпълнение на Регламента. Средствата, които компетентните органи имат на разположение, са от голямо значение – те определят степента, в която държавите членки осъществяват проверки и налагат спазването на разпоредбите на EUTR. Капацитетът на някои национални компетентни органи все още е ограничен: малоброен персонал трябва да следи за приложението на EUTR въпреки големия брой оператори и търговци (Heir & Hoare, 2014). Понякога компетентните органи, които контролират най-голям брой оператори, страдат и от най-голяма липса на човешки ресурс (Heir & Hoare, 2014; Jonsson et al., 2015).

Какви са идентифицираните слабости на системата?

- Необходима е по-добра координация между компетентните органи, що се отнася до развитието на процедурите за валидиране на автентичността на документите, обмена на информация, засягаща организациите за мониторинг, както и разработването на механизми за комуникация между държавите.
- Значителен проблем е липсата на координация между компетентните органи и органите за управление на CITES. Това потенциално би могло да се превърне в уязвимо място при изпълнението на EUTR (Jonsson et al., 2015).
- Дори ако съответните санкции бъдат окончателно одобрени в повечето страни, в някои правни системи ще се наложи въвеждането на допълнителна регулация, която да направи системата оперативна. Може да се окаже, че действащите закони не включват допълнителните ограничителни мерки, съобразени с EUTR, както и дефиниции от рода на „незаконно добит“ и „приложимо законодателство“.
- До голяма степен националните закони са отразили текста на европейския регламент, но остават отворени редица допълнителни въпроси: развитието на национален регистър на операторите, създаване на мултиинституционален постоянен борд по въпроси, свързани с EUTR, който да координира участниците в процеса и да допринесе за ефективното изпълнение на регулациите. В случаите, когато националното законодателство не позволява обезлесяването и по този начин засяга интересите на търговците и преработвателите на дървесина в ЕС, бизнесмените веднага преместват своя бизнес в страни, където законът е по-толерантен (Nita, 2015 г.). Наблюдаваме ново явление, което може да бъде определено като „миграция“ на дърводобивния бизнес в рамките на ЕС.
- Две години след като беше въведен EUTR и изискването за надлежна проверка влезе в сила, прилагането му остава предизвикателство. Част от това предизвикателство идва от несигурността какво се изисква от операторите, за да са в съответствие със системите за надлежна проверка.
- В някои държави членки изпълнението на EUTR поражда въпроси и от гледна точка на собствениците на горски масиви, що се отнася до тълкуването на изискванията, санкциите и глобите, както и ролята на доказателствата от/за трети страни (Trishkin и сътр., 2015 г.). Тези опасения са свързани с ролята и информираността на собствениците на гори и тяхната готовност за изпълнение на надлежната проверка, за да бъдат в съответствие със задълженията по EUTR.
- Често сертифицирането на гори от трети страни (според доброволните схеми на FSC или PEFC) не се признава като актив, когато трябва да бъде доказано съответствие с националното законодателство. FSC (2015) отбелязват липсата

на прозрачност относно факта, че някои от операторите не получават доклади с оценка от проверките на техните системи за надлежна проверка. Това показва нуждата от ясни насоки относно провеждането на надлежната проверка.

Количествената оценка на ефективността на EUTR остава предизвикателство поради характера на незаконните дейности в горския сектор и липсата на точни данни за обема и финансовия им еквивалент. На ниво Европейски съюз недостатъчните човешки и финансови ресурси, отпуснати на компетентните органи за ефективно прилагане на EUTR, не позволяват прилагането на Регламента в пълния му потенциал. Официалните доклади ясно посочват, че ЕС е на път да постигне целите си за борба с незаконната сеч и свързаната с нея търговия на черно, но все още са налице трудности и предизвикателства. Очертават се и някои положителни тенденции: операторите постепенно свикват да следват предписаните стъпки, за да гарантират законосъобразността на своите доставки. Налице е и по-широко осъзнаване на проблема с незаконната сеч сред потребителите в ЕС.

3. НЕЗАКОННИ ДЕЙНОСТИ В ГОРСКИЯ СЕКТОР И НЕЗАКОННА СЕЧ

(Давиде Парадизо, Сашо Петровски)

Незаконната сеч се извършва под различни форми. Не съществува единно международно прието определение какво включва тя. (FERN, 2002). Според наскоро приетата формулировка в Регламента за дървения материал EUTR като незаконна сеч се определя производството на дървен материал в нарушение на законите и разпоредбите на държавата, където се извършва дърводобивът (ЕО, 2013b).

Друга дефиниция на незаконната сеч я определя като: „всички незаконни практики, свързани с добива, преработката и търговията с дървен материал” (Hoare, 2015 г.). Това определение включва дейности, които не се ограничават до горските масиви, и обхваща нарушенията на закона във всяка точка по веригата на доставки, например: сеч под незаконно придобит лиценз или в защитени територии, превишаване на разрешените квоти за дърводобив, обработка на дървени трупи без необходимите лицензи, укриване на данъци и износ на дървени изделия без заплащане на износни мита. Съгласно тази дефиниция за незаконно се счита и разчистването на гори за други видове земеползване (практика, известна като forest conversion). В тези рамки може да попадне и промяната на предназначението на земите от горския фонд без нужното разрешение или извършването на действия с незаконно придобит лиценз, включително чрез корупционни практики. Подобни деяния се преливат и в други сектори – например нарушения на изисквания, свързани със селското стопанство или минната промишленост. Добивът на дървен материал от незаконно установени насаждения също попада в описаната категория.

Понятието „неформална” сеч дава друг аспект на незаконната сеч. То се отнася до дърводобивни дейности, извършвани от гребни производители, които оперират незаконно. В този случай са налице множеството предизвикателства, свързани със спазването на закона – например някои параграфи могат да се окажат неясни, тяхното изпълнение може да бъде твърде скъпо или да налага продължителни бюрократични процедури.

Основните причини за незаконната сеч са бедността, лошото управление (Bouriaud, 2005) и липсата на устойчиво управление на горите. Тези фактори не са универсални във всички държави, където явлението е разпространено.

От икономическа гледна точка разглежданото явление означава загубени приходи от данъци и други такси, които биха могли да бъдат използвани от страните производителки за целите на устойчивото развитие на горските масиви и за друга полезна дейност. В екологично отношение незаконната сеч е свързана с обезлесяването, замърсяването на водите, разпространението на болести, изменението на климата и загубата на биологичното разнообразие в резултат на разрушаването на хабитатите на животните. В социално отношение тази незаконна практика води до конфликти за земя и други ресурси, до отнемане на правата на коренното население, до загубата на живот и поминък, нарушения на човешките права, корупция и въоръжени конфликти.

Незаконната сеч подкопава международната сигурност, подкрепя организираната престъпност и прането на пари и води до нелоялна конкуренция на пазара. По този начин тя влияе негативно върху усилията на отговорните оператори в Европа и други региони на света да работят в рамките на закона.

3.1. Видове незаконни дейности в горския сектор

Дървеният материал не е незаконен продукт сам по себе си. Неговото притежание, търговия или транспортиране не представлява престъпление, за разлика от наркотиците например. За да предприемат по-нататъшни действия, при граничния и митнически контрол правоприлагащите органи трябва да могат да докажат нелегалния характер на стоката (ако става въпрос за лицензи FLEGT за дървен материал, внесен от държави с доброволни споразумения за партньорство, или за дървен материал по CITES). Тази задача стои пред тях и когато дървесината излиза на пазара (в случаите, обхванати от EUTR). Често е невъзможно да се установи дали стоката идва от легитимен източник. Още по-трудно е да бъде направена такава преценка, когато дървеният материал е бил преработен в изделия, както често се случва при вноса на незаконна дървесина.

Законността на произхода е обусловена и от законодателството на държавите, между които става движение на материала. Един продукт от дърво може да произхожда от незаконно добит дървен материал и при все това да се продава по напълно легален начин в друга страна.

Незаконната сеч представлява престъпление, вършено „на терен“, което попада в обхвата на местните закони. Поради това тя трудно може да се проследи „до крайната дестинация“, тъй като не предполага нарушаване на правилата в страните, които внасят и консумират дървения материал, или страните, през които дървесината преминава транзитно. Незаконната сеч става обект на международното правоприлагане в момента, когато дървеният материал напуска страната, в която е осъществена сечта. Следователно незаконната сеч трябва да се разглежда в комплекс с проблема на незаконния трафик – друго трудно за доказване и санкциониране явление.

За да се разберат по-ясно типовете незаконни дейности, свързани с дърводобива, те могат да се разделят на следните групи (по Callister, 1999):

- незаконна сеч,
- контрабанда на дървен материал,
- практики за избягване на данъци и акцизи,
- незаконно обработване на дървен материал.

3.1.1. Незаконна сеч

В тази група са включени следните дейности:

- сеч на дървесни видове, защитени от национални, регионални и местни закони,
- закупуване на трупи от местни предприемачи, които са извършвали сеч извън границите на концесията,
- сеч извън концесионните граници,
- договор с местни собственици на гори за дърводобив от съответния частен район, като впоследствие се извършва сеч в съседни публични земи,
- извършване на сеч в защитени територии, като например горски резервати,
- влизане в забранени зони като стръмни склонове, брегове на реки и вододайни зони,
- премахване на маломерни/извънгабаритни дървета,
- извършване на по-голяма по обем сеч от разрешената,
- сеч без разрешение,
- сеч в нарушение на договорните задължения (напр. сеч преди получаване на становище за въздействието върху околната среда),
- незаконно получаване на концесии.

3.1.2. Контрабанда на дървен материал

Тук попадат следните незаконни дейности:

- износ/внос на дървесни видове, забранени от национални или международни закони,
- износ/внос на дървесни видове, посочени в национални или международни закони, без съответните разрешителни,
- износ/внос на дървени трупи, дървен материал и други изделия от дървен материал в нарушение на националните забрани,
- неразрешено транспортиране на дървесина между райони или в рамките на националните граници,
- транспортиране на незаконно добит дървен материал от гората до пазара,
- износ на дървен материал, надвишаващ обема на документираното количество за износ.

3.1.3. Практики за намаляване на дължимите данъци и други такси

Категорията обхваща следните незаконни дейности:

- обявяване на продажни цени на продуктите под пазарните цени с цел намаляване на декларираните печалби и съответния корпоративен и подоходен данък,
- обявяване на завишени цени на закупените суровини над пазарните с цел намаляване на декларираните печалби и корпоративния и подоходен данък,

- манипулиране на паричните гългове (прехвърляне на пари към гъщерни гружества или гружеството майка, когато погасяването на гългове е по-евтино);
- деклариране на завишени погашения на кредити, позволяващи репатриране на по-голям размер необложени печалби, намаляване на нивото на декларираните печалби и съответно на гължимите данъци,
- обявяване на завишени цени на услуги, получени от свързани гружества, с цел намаляване на декларираните печалби и на съответния корпоративен и подоходен данък,
- избягване на плащания за лицензионни права и на акцизи/мито чрез деклариране на по-ниска категория гървесина, по-малки обеми и размери, неправилно класифициране на видовете и по-ниска стойност на гървесината,
- неплащане на лицензионни такси, лицензионни права, данъци, мита и други гържавни такси.

3.1.4. Нелегална преработка на гървен материал

Тук попадат:

- обработка на гървен материал без документация за произход на суровината,
- работа без лиценз за преработка,
- работа без необходими лицензи и разрешителни (напр. разрешителни за безвредно изхвърляне на отпадъци),
- неизпълнение на лицензионните договори, включително на стандартите за контрол на замърсяването.

3.2. Мащаб на незаконната сеч

Трудно е да бъде оценен с точност мащабът на незаконната сеч поради следните проблеми:

- данните за обема на незаконния гървен материал са далеч от изчерпателни по отношение на страни, доставящи гървен материал и изделия от гървен материал за ЕС,
- дори когато са налице, данните и оценките за нелегалния произход в отделните страни са с различно качество и сравнимост и се базират на различни определения за незаконна дейност,
- често информацията е остаряла и невинаги може да се приеме като безпристрастна,
- дори когато делът на незаконната сеч в националното производство на гървен материал може да бъде определен обективно, не съществува ясна връзка между тези данни и действителното количество незаконна гървесина, която в крайна сметка е била изнесена,
- различни фактори, влияещи върху пазара, като дистрибуторските мрежи и регулаторните режими, отнасящи се до гървения материал, предназначен за износ и

за местния пазар, често водят до големи колебания в дела на незаконния гървен материал, който се влива по веригата на доставки.

Независимо от това няколко проучвания от последните години правят опит за оценка на нивото и източниците на внос в ЕС на гървен материал с незаконен произход. Например в свое изследване WWF (2008b) изчислява, че площ от горски масиви, еквивалентна по размер на територията на Австрия, изчезва в световен мащаб всяка година в резултат на незаконната сеч. Експертите отчитат, че в световен мащаб делът на гървения материал с незаконен произход на пазара е между 20% и 40% от всички предлагани изделия от този тип. Според същото изследване 30% от продуктите от гърво, внасяни от Латинска Америка, идват от незаконни източници, предимно от Бразилия. Делът на нелегални продукти от гървесина от Африка е най-малко 36%, въпреки че действителната цифра вероятно е значително по-висока, тъй като мащабът на незаконната сеч е неизвестен в много африкански страни износителки. В допълнение изследване на UNEP (2012) посочва, че между 50 и 90% от сечта в големи тропически страни от басейна на Амазонка, Централна Африка и Югоизточна Азия се провежда от организираната пресъпнатост, което води до увеличаване на убийствата, насилието и жестокостите срещу коренното население и местните жители, които обитават горите.

По изчисления на Световната банка (2006 г.) незаконната сеч причинява загуби на стойност приблизително 15 милиарда щатски долара всяка година (легалната горска индустрия губи над \$ 10 милиарда щ.д., докато правителствата губят около \$ 5 милиарда долара приходи). UNEP и ИНТЕРПОЛ (2012 г.) съобщават, че тази цифра се е увеличила между два и 6,7 пъти, което означава, че икономическата стойност на глобалната незаконна сеч, включително обработката на гървения материал, сега се оценява между \$ 30 и 100 милиарда долара, или на 10 – 30% от световната търговия с гървесина.

Приблизителните оценки на вноса на незаконен и подозрителен гървен материал от четири критични региона извън ЕС (Източна Европа и Русия, Югоизточна Азия и Китай, Латинска Америка и Африка) варират между 26,5 и 31 милиона кубични метра (Markus-Johansson и гр., 2010). Най-голямото количество на незаконно добит гървен материал (повече от 10 милиона m^3) се внася от Русия, най-вече под формата на трупчета, кръгли и нарязани смърчови и борови трупи. Индонезия заема второ място, но се очаква да бъде изпреварена от Китай през следващите години. На европейско ниво изчисленията показват, че 9% от незаконния внос на гървени въглища в ЕС е с произход Босна и Херцеговина, главно през Германия и Италия. Италия също внася значителни количества гърва за огрев (около 280 000 m^3) от Босна и Херцеговина (главно поради слабото ниво на управление на горите в страната износител).

Независимо от значителния напредък в намаляването на незаконните дейности в горския сектор през последното десетилетие проблемът остава широко разпространен според последни оценки на изследователите (Hoare, 2015). През 2013 г. повече от 80 милиона кубични метра гървен материал са били незаконно произведени в страни като Бразилия, Камерун, Китай, Гана, Индонезия, Малайзия и гр. Това се равнява на почти една трета от общото производство на гървен материал. Паралелно са освободени най-малко 190 милиона тона въглероден двуокис в атмосферата.

3.3. Незаконна сеч в региона на Балканите

Незаконната сеч е проблем за редица балкански държави. В региона на Балканите много тежък е и проблемът с деградирането на горските масиви. В този регион много пра-

вителиства и гържави се възстановяват от въоръжени конфликти и преминават през радикална политическа промяна от социалистически режим към либерална система с пазарна икономика.

Два вида незаконна сеч могат да бъдат ясно разграничени в тези страни: водени от (а) бедността; и (б) с цел търговия. Тези видове незаконна сеч обикновено се провеждат в различни горски територии, различни групи участват в процеса и последиците имат различно въздействие. Незаконната сеч, причинена от бедност, най-често се провежда в отдалечени места, далеч от погледа на гържавата, на горските надзиратели и органите на властта (Markus-Johansson et al., 2010). Обикновено незаконната сеч, водена от бедност, включва сеч на гърва за огрев, докато търговската незаконна сеч е свързана както с гърва за отопление така и с техническа гървесина за обработка. В същото време много страни в Югоизточна Европа имат слаба информационна система за своите горски масиви (UNECE/FAO, 2011). Повечето горски служби до голяма степен продължават да работят с „молив и хартия“ и електронното управление на процеси и документи е частично въведено или изобщо липсва.

Други проблеми са свързани с факта, че не се използват уеднакви методи за измерване на обема на незаконна сеч. В Черна гора например администрацията на горите основава оценката си само на данни от търгове за концесии на гърводобив. На второ място, приблизителните сведения за обхвата на незаконната сеч варират значително в отделните страни: в Черна гора се докладва само 1%; в Албания е 7%; докато този показател е значително по-висок в Македония (между 25 и 30%) и Косово (35%) (Markus-Johansson et al., 2010). Проучване от 2009 г. (Savcor Indufor Oy) за Босна и Херцеговина оценява обемите между 0,3 и 2,2% от доставките на гървен материал с прогнозна стойност между 10 и 20 милиона щатски долара. Според същото проучване за Сърбия приблизителният размер на незаконна сеч на гърва в сръбските гържавни гори е между 10 000 и 32 000 m³ годишно. Няма потвърдени данни за размера на незаконна сеч в частните гори, но общият размер на сечта в частни гори се оценява на около 1 милион m³.

Според Световната банка (2005) по най-консервативни оценки размерът на незаконна сеч в частни гори в Сърбия достига до 500 000 m³. В заключение, следните характеристики са общи за всички балкански страни (Markus-Johansson et al., 2010; 2010 REC):

- обемите незаконна сеч се увеличават или в най-добрия случай остават на едни нива в повечето страни. Частично обяснение за тази тенденция е по-добрият достъп до по-надеждни данни от горските администрации, неправителствени организации и гражданското общество. Друга важна причина е появата на по-организиран гърводобивни дейности, които засягат по-голяма площ на горите;
- Въпреки че гървата за отопление са една от основните цели на незаконната сеч, това обикновено не представлява най-големият обем от сечта. В отделни случаи обаче, например в Македония гървата за отопление заемат 40% и дори повече от общия обем на незаконно добития гървен материал;
- липса на надеждни данни за законно и незаконно добит гървен материал;
- обща слабост на системите за налагане на санкции (административни и наказателноправни);
- липса на достатъчно оборудване на горските инспектори и полицията;

- неефективност на финансовите одити на горските оператори: те разчитат единствено на документацията, но записаните данни не съответстват с реалните дейности;
- цялостна липса на добре установени двустранни процеси със съседни страни за борба с незаконната търговия с дървен материал;
- неадекватни системи за мониторинг и събиране на данни;
- основен двигател за незаконната сеч са социално-икономическите условия, особено в селските райони в горски региони;
- съществува ясен стимул за закупуване на незаконно добит дървен материал, тъй като е значително по-евтин, а качеството е същото или по-добро.

3.4. Нелегален трафик на дървен материал и нелегални маршрути на трафика

Транспортирането на незаконна дървесина следва същите маршрути и същите условия, както превозът на законната дървесина, което става възможно с развитието на мултимодален транспорт. По-дългите разстояния и по-големите територии вече са достъпни за по-кратко време с по-добрите модерни връзки между автомобилния, железопътния, въздушния и морския транспорт. Поради големия размер на превозваната стока и сравнително високата цена използването на въздушния транспорт за пренос на дървен материал е ограничено и почти отсъства.

Дървен материал се транспортира основно по суша или по море. Контейнерната система позволява превоза в големи количества и на ниска цена. Дървесина, трупи или изделия от дърво се товарят в контейнери със стандартизирани размери и форма, което позволява да се прехвърлят бързо и лесно чрез автоматично оборудване към кораби, по море, или към търговските железопътни линии и камиони за сухопътен транспорт. Сложността на мултимодалната система и липсата на капацитет да се инспектират всички контейнери позволява на престъпниците по-лесно да прикрият истинския произход и собственост на товара.

Въпреки че в някои страни правителството официално посочва определени пристанища за внос на дървен материал, повечето престъпления остават неразкрити, тъй като по-малко от 2 процента от товарите се проверяват (данни на Интерпол и Световната банка, 2010).

Фигура 9 показва мащабите и географията на пристанищата, които обработват над 1 милион контейнера на година (източник: ISEMAR, Lacoste & Tourret, 2007). Крайните изделия на дървопреработвателната индустрия не позволяват лесно проследяване на произхода на материала и е по-трудно да породят съмнения относно някакви нередности. В рамките на Европейския съюз и вътрешните пазари предполагаемият трафик на дървен материал в пограничните райони между държави или вътре в страната се извършва с камиони.

Фигура 9: Пристанища, които обработват над 1 милион контейнера годишно

Източник: Lacoste R., Tournet P., 2007

4. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ СРЕЩУ БЪЛГАРСКИТЕ ГОРИ

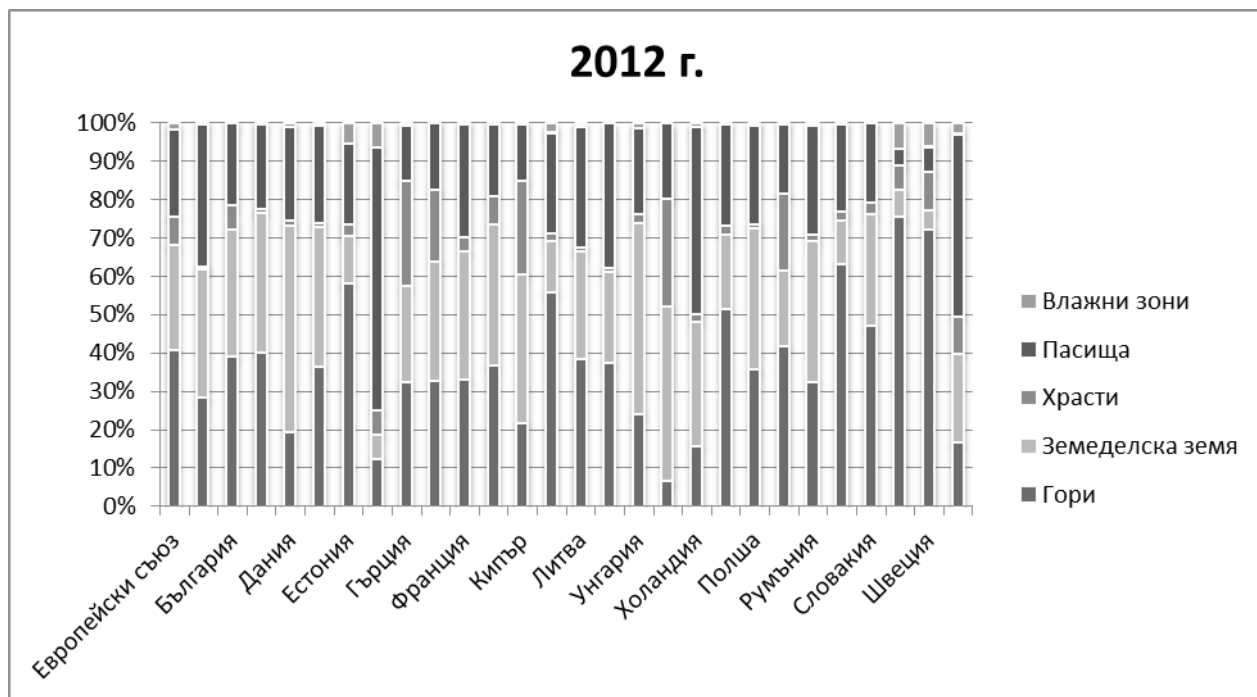
(Николай Янев)

4.1. Исторически контекст

В периода 1944 – 1989 г., под знака на политическото господство на Българската комунистическа партия, в страната се прилага ефективно строга охрана на горите. Тази консервативна природозащитна политика завещава наследство, което нарежда страната сред петте европейски страни с най-голяма площ на горите, незасегнати от човешка дейност⁷, и сред десетте държави от ЕС по отношение на горските площи (виж Фигура 10):

⁷ Europe's Forests in the Spotlight, 2003.

Фигура 10: България в класацията на горските площи

Източник: Евростат
Графика: Николай Янев

Десетилетието след разпадането на комунистическата система през 1989 г. донесе значителни промени: 1) в пазарната среда на българската гора, 2) в институциите, натоварени с регулирането и защитата на сектора, и 3) в интензитета на криминалния натиск над природните ресурси на страната. Масовата и често хаотична приватизация на държавната собственост в България бе усложнена от бум в организираната престъпност, от проникване на криминални групировки във високите нива на политическия и административен апарат, от дезорганизация и парализа на отговорните изпълнителни структури.

4.2. Правила и институции

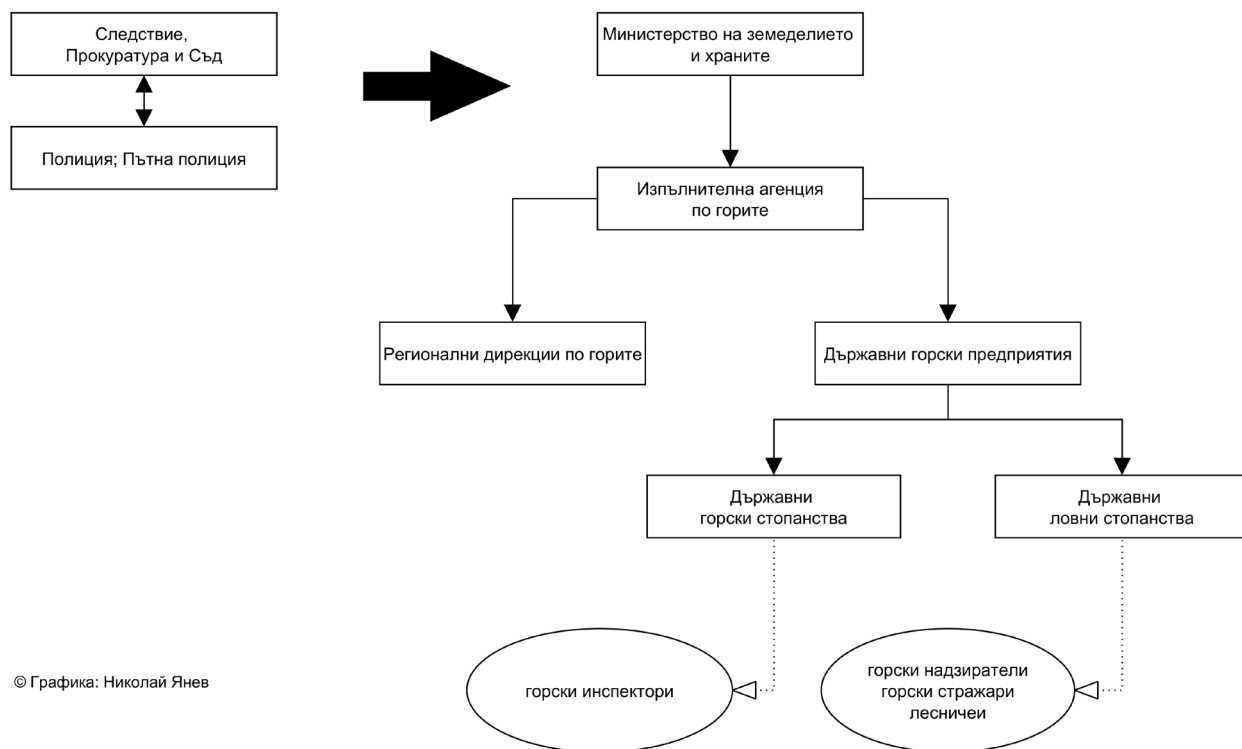
Институции

Органът, отговарящ за прилагането на Регламент 995/2010 в България, е Изпълнителната агенция по горите (ИАГ). Тя се намира под юрисдикцията на министъра на земеделието и храните и е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити. В работата си обхваща територията на цялата страна чрез мрежа от регионални дирекции на горите (РДГ).

Министерството на земеделието и директорът на Агенцията по горите контролират работата на шестте държавни горски предприятия. Това са юридически лица, чийто статут е уреден в съответствие с Търговския закон. Те извършват оперативното управление и икономическата експлоатация на горите. Градските паркове са в сферата на действие на общинските власти.

На място охраната се осъществява от горски инспектори, служители на регионалните дирекции, горски надзиратели, горски стражари и лесничей на щат в горските предприятия. Полицията и особено пътната полиция често са мобилизирани по конкретни сигнали, за да предотвратят и впоследствие да разследват незаконната сеч. Наказателната репресия е фактор с малка тежест в този процес. Съдебните дела, проучени за целите на настоящия проект, разкриват, че прилагането на закона е насочено към извършителите на най-ниските нива в престъпната верига. Присъдите често са условни, в много случаи се ограничават до скромни парични глоби.

Фигура 11: Институционална рамка

© Графика: Николай Янев

Закони

Основните документи, регулиращи сектор горско стопанство, включват:

- Закон за горите и подзаконови актове (напр. Правилник за прилагане на закона и гр.)
- Наредба за сечите в горите
- Наредба за контрола и опазването на горските територии
- Наредба за инвентаризация и планиране в горските територии
- Закон за защитените територии
- Наредба за строителство в горски територии
- и гр.

Регламентът 995/2010 влезе в сила през март 2013 г. Неговата правна природа предполага, че става незабавно приложим във всички държави членки. Задължението да се организират структури и да се установят процедури за прилагане на правилата остава

В компетентността на националните органи: през 2013 г. бе създадена постоянна група в Изпълнителната агенция по горите и регионални работни групи (в регионалните дирекции по горите) (Заповед № 1048/25.11.2013). Техните функции най-общо са насочени към:

- подготовка на методически указания,
- разрешаване на случаи,
- подготовка на документирані процедури,
- докладване за прилагането на Регламента,
- комуникация с агенция „Митници“.

В тази начална фаза са проведени инспекции в регионалните дирекции (РДГ), които не разкриват съществени нарушения, но показват сериозна степен на непознаване на Регламента и неговите изисквания.

4.3. Организирана престъпност и корупция

Проникване на организирани престъпни групи в горския сектор

Прегледът на събраната информация показва картината на пазар, наситен с множество средни до малки по размер фирми, някои от които често работят „на ръба на закона“. Въпреки че тези практики в много случаи не са доказано криминални, „сивото“ предприемачество процъфтява. Неговото развитие е облагодетелствано от среда, където централна и регионална администрация обслужват частната стопанска изгода, загърбвайки обществения интерес. По мнението на интервюираните експерти нелегалната сеч и търговия са възможни тъкмо заради слабостта, бездействието или в най-лошия случай – заради користното съучастие на онези власти, които са призвани да се борят срещу тях. Събраните случаи са красноречиви: политическите връзки се използват за назначения на „доходни“ длъжности. Добрите контакти в съдебната система, спускането на „чадър“ намаляват риска от наказание в случай на разкриване на нарушенията.

Тази „мрежа“ от участници на различни нива дава основание на респондентите да използват определението „дървена мафия“. Съгласно техните оценки тя е способна да управлява незаконния бизнес, да елиминира честните служители и да гарантира кариерно развитие на доверените си кадри. Когато залозите се измерват с огромни нерегламентирани приходи, съперничеството между конкурентни групи може да прерасне в открито насилие. Например С., известен регионален бизнесмен, близък до политическия елит, бе застрелян през 2014 г., както се твърди, поради активната му намеса на пазара на „черна“ дървесина. Типични мафиотски „хватки“ се използват и за сплашване на неудобни граждани или служители на закона. Респондентът Т. разказва как престъпни кръгове, чиито интереси е поставил на светло, отравят неговото куче и подхвърлят отрязана животинска глава в двора му.

Медии и граждани в интернет, но и експерти в проведените интервюта споделят информация за престъпни мрежи, въвлечени в незаконния бизнес с дървесина. Съдебните дела обаче рядко разглеждат организирания характер на тази дейност. Откриваме предимно косвени податки. Например: един от проучените случаи разглежда множество нарушения на служителите във фирма Х. Тя е свързана с местен криминален бос (в

близкото минало известен с изнудване и рекет). Нейни служители често стават обект на преследване за незаконна сеч в участъци, където фирмата работи. Делата обаче се ограничават с непосредствените извършители, докато изпълнителният директор получава само условна присъда. А всяко нарушение е разглеждано отделно, без да се обръща внимание на планомерния и системен характер на незаконната сеч. По-късно криминалният авторитет, чиито интереси се свързват с въпросната фирма, става мишена на процедура за отнемане на незаконно придобито имущество за няколко милиона евро. Санкцията обаче е отхвърлена от съда.

Корупция в правоприлагащата и горската администрация

Под корупция тук се разбира една от най-често срещаните дефиниции: злоупотреба с публична власт за лична облага⁸. Примери за разпространението на това явление се откриват както в материалите по разгледаните съдебни дела, така и в историите, описвани от респондентите.

Необходимо е да се направи важно уточнение: престъпните намерения се реализират не само чрез умишленото съдействие на овластени служители, но и заради принудителното бездействие на институциите, чиито административен капацитет е деградира в годините на прехода. Докато в началото на 90-те години в борбата с горските престъпления са ангажирани близо 15 000 души, днес едва 3000 служители отговарят за територията на цялата страна. В много случаи квалификацията на заетите е ниска, а опитните експерти напускат поради демотивация или натиск. Оскъдицата на финансов ресурс допълнително влошава ситуацията. Цитират се примери, когато поради ограничени средства за гориво екипите, които трябва да извършват проверки на място, изразходват лимита си в първите дни на месеца и работата им е блокирана. Някои респонденти споделят съмнението, че контролният апарат е жертва на целенасочени действия за отслабване, което впоследствие улеснява организирането на сиви и криминални дейности.

Подозренията за корупционни практики засягат цялата верига на управление и контрол: министерства, регионални звена, правоохранителни органи. За пример се посочват дела, в които становищата на експертите остават пренебрежнати в изгода на обвиняемите.

Отделно от това, съдебната практика се ограничава само с финансовите последици от престъпленията в горския сектор. Определенията на съда са фокусирани върху паричния еквивалент на деянията (в същото време ефективното събиране на глоби е на ниско ниво). Подобна философия допълнително засилва идеята, че природата е просто един икономически актив. В рамката на тази логика дори и „незаконният“ дървен материал в крайна сметка излиза на пазара, като търговец става самата държава. Съотношението на делата (205 за последните 5 – 6 години) към мащабите на проблема, очертани от редица публикации, показва, че недостатъците в правоприлагането са сериозни. Едно от проучените дела дори показва механизма, по който служител на областната прокуратура се оказва въвлечен в дейността на предприятие за незаконен дърводобив и търговия, като простира „чадър“ над дейността му и притиска свои колеги при изпълнение на служебните им задължения.

Сред описаните случаи откриваме: „продажба“ на възлови назначения (в интервю бе спомената сумата от 50 000 лв.), лобирание от високи нива при подбора на персонал дори на най-ниски позиции, които имат отношение към контрола или са в ключов регион,

⁸ World Bank @ <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm#note1>

политически протекции и гр. В резултат на това дълбоко проникване на престъпността в административните структури („завладяване“) подаването на сигнали завършва без по-нататъшни последиствия. Хората, поели подобен риск, стават мишена на заплахи и физическа разправа. По места страхът задушава всякакъв вид съпротива и гражданска активност. Няма звена, имунизирани срещу корупцията: така например респондентите споделят, че нарушенията на мораториума от 2015 г. са станали чрез пробиви на митницата. Подкупите тук били ниски: около 150 евро на камион. В други два случая, проследени по приключили съдебни дела, служители на общината и горското стопанство използват позицията и познанията си, за да практикуват незаконен бизнес с дървесина.

Капанът на лошото управление понякога е заложен в принципите, на които почива самата административна система. Така интервюираните обръщат внимание на факта, че министърът на земеделието изпълнява едновременно функции по комерсиалната експлоатация на горите и такива, свързани с контрола върху този процес. На практика една и съща позиция съвместява конфликтни по характера си отговорности.

Статистическите данни подсказват за неефективното управление на общественения ресурс. По приблизителна оценка през последните 4 години нетната печалба на горските предприятия е едва 7 милиона евро. За сравнение само годишният оборот на черния пазар по някои изчисления възлиза на 50 млн. евро.

Пример 1: Схемата „гата-сума“

Като типичен пример за корупция респондентът К. описва схемата, условно наречена тук „гата-сума“, практикувана за известен период в една от администрациите „майки“. Съгласно предварително разработена комбинация, в уречен ден служители, отговорни за регионалните функции на своята институция, пристигали в центъра, за да отчетат на определен отговорен фактор месечни „такси“ в размер на 45 000 лв. След изтичане на информация в медиите „отговорникът“ бил снет от поста си и преместен на друга длъжност, с което случаят приключил.

4.4. Черният пазар

Причините за динамичното развитие на черния пазар на дървесина могат да бъдат сведени до няколко основни фактора:

- търсенето на вътрешния пазар – както от физически лица, така и от фирми,
- търсенето на външния пазар – в Гърция, Турция и Македония, където цените на дървата за огрев са по-високи, а населението все повече се обръща към този икономичен източник за подsigуряване на зимния период,
- търсенето от страна на международни дървопреработвателни компании, работещи в съседни страни (например производители на мебели в Гърция и Турция, Австрия и Македония), и
- ниският риск при разкриване (продължителни съдебни производства и незначителни/условни наказания).

Действащите контролни режими позволяват да се балансира на ръба на закона. Така например експортът на „черна“ дървесина, преработена в хартия, вече става легален – т.е. няма контрабанда. В други случаи „незаконната“ дървесина се смесва, скрива се между „редовната“. Това се прави най-вече при прехвърлянията „кубичен метър – метричен тон“, което се случва по веригата между предприятието и дървопреработващата компания. На първото ниво – при отсичането, търговците купуват на кубичен метър, но след това изчисленията започват да се правят в метрични тонове.

България заема благоприятно средищно място на Балканския полуостров, което улеснява гостъпна и позволява бързо преориентиране на стоката към разнообразни пазари. Освен сухоземни пътища активно се използва и морски транспорт: Варна и Бургас на брега на Черно море и Лом на река Дунав са основните пристанища в този бизнес.

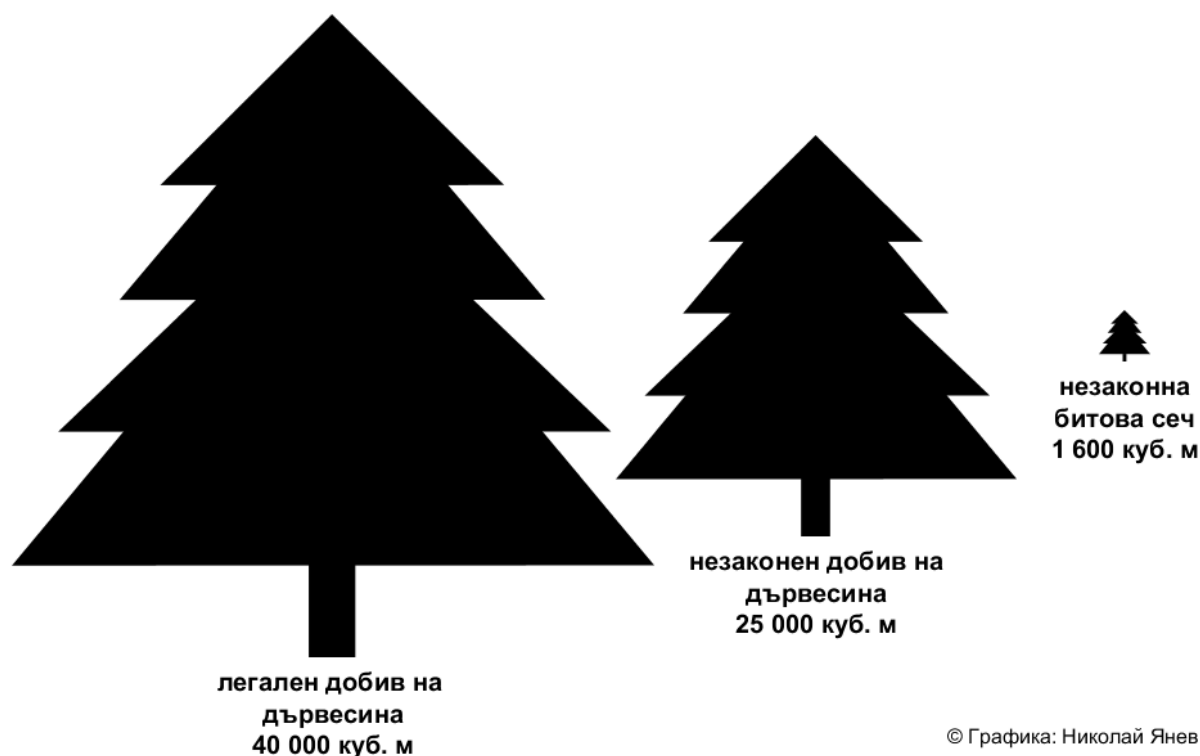
Изчисляването на печалбите от незаконния дърводобив е трудно. Възможни са все пак някои спекулации. Грубият обем на незаконно добит материал е около 2 милиона кубически метра годишно.⁹ С цена от около 50 лева (25 евро) на кубичен метър, оборотът на черния пазар може да достигне 100 милиона лева (50 милиона евро) на година. Респондентът Т. споделя, че тази цифра не включва така наречената „циганска сеч“: тя не захранва пазара, а обслужва частни нужди и е невъзможно да бъде изчислена. Накрая печалбите се разпределят между „черните фондове“ на политическите партии, корумпираните бюрократи и търговците. По-малки актьори (служители с изпълнителски функции) не участват в разпределението на незаконните печалби, но получават гребни компенсации – като например възможността да участват в сивия пазар на дърва за огрев.

Пример 2: Пропорции на пазара

Един от респондентите привежда нагледен пример за съотношението законна-незаконна търговия. Така например в лесничейството Б. се отсичали легално около 40 000 кубически метра. „Черната“ дървесина за търговски цели възлизала приблизително на 20 – 25 000 кубически метра, а незаконната сеч за частни нужди възлизала на 1500 кубически метра годишно.

⁹ Данните се различават: WWF цитира цифрата от 2,4 милиона кубически метра годишно, заместник-министър на земеделието заявява 3,6 милиона кубически метра (преди политическото му назначение), министър Десислава Танева посочва 1 милион кубически метра, директорът на ИАГ твърди, че незаконната сеч не надвишава 100 000 кубични метра годишно.

Фигура 12: Пропорциите на пазара

Дървата за огрев са най-популярната стока на черния пазар. Това се дължи на: 1) бързата им ликвидност, 2) голямото търсене в Гърция и Турция, 3) лесната манипулация в обема на палетата, 4) използването за нуждите на целулозната индустрия и 5) кратката верига на снабдяване. Дървесината за строителство представлява 10% от общото незаконно производство. Налице са и случаи, в които без надлежните разрешителни се изсича ценна дървесина, понякога под фалшив претекст („дърветата са опасни“). Респондентът К. дава пример с вековни орехови дървета, които са изкоренени – впоследствие от тях се изработват дървените елементи в оръжейната индустрия.

4.5. Типичните нарушения

Съдебните дела и респондентите описват разнообразни случаи, свързани най-често с измами и манипулация на документи:

- повторно използване на превозни билети,
- маркиране на незаконно отрязани дървета с подправени контролни марки или спрей (поякога незаконно изсечени дървета се маркират с редовен контролен знак),
- измами в митническата документация: с цел да се заобиколи мораториумът, дърва за огрев се описват като обработен дървен материал,
- изпиране на дървесина чрез междинни складове, където незаконният дървен материал се доставя, след което получава надлежна документация на изхода,
- изсичане на немаркирани дървета,

- изсичане на гървета с по-добро качество вместо описаните в плана за гърво-гоби в (например 45 или 50 см в диаметър, вместо 18 см, които са разрешени за рязане),
- сеч на границите на гори и кражба от съседите,
- използване на санитарна сеч, за да се изсичат и здрави гървета,
- използване на товарни автомобили без регистрационни номера за „черни“ курсове.

Формално България се нарежда на високо място в прилагането на Регламент 995/2010 („задълженията са изпълнени“¹⁰), което индикира, че съществуващият черен пазар е добре регулиран и успешно прикрит за формалното изпълнение на правилата. След бурни обществени реакции срещу незаконната сеч парламентът наложи временен мораториум върху износа на необработен гървен материал (март-юли 2015). Това целеше осигуряване на време, за да се извършат промени в Закона за горите и съответните процедури за прилагането му. Нововъведенията в нормативната уредба предвиждат забрана на сеч през нощта, задължително проследяване на камионите с GPS (което ще бъде въведено през 2017 г.) и създаване на екипи за мобилна инспекция.

5. КОРУПЦИЯ

(Юлия Рафаилович)

Терминът „корупция“ покрива широк диапазон човешки дейности. За да се разбере въздействието на явлението върху икономиката и политическата система, трябва да бъдат идентифицирани специфичните дейности и трансакции, които могат да попаднат в неговия обхват. Под „корупция“ в настоящия доклад се разбира една от най-често срещаните дефиниции: злоупотреба с публична власт за лична облага¹¹. Това определение е едновременно просто и достатъчно широко, за да обхване голяма част от корупционните явления, и затова се използва широко в литературата (Transparency International, 2014). Причините за наличието на корупция винаги са контекстуални, вкоренени в политиката на страната, бюрократичните традиции, политическото ѝ развитие и социалната история. И все пак тя процъфтява, когато институциите са слаби и правителствените политики генерират икономически ползи само за определени/ограничени групи. Някои особености на развиващите се страни или на страните в преход правят тази негативна тенденция особено трудна за контролиране. Корупцията е очевидна във формата на подкупи, изнудване, плащане на лица с цел защита и благодетелстване, но най-разрушителна от всичко е ерозията на институции във всички сектори на икономиката. Много по-често точно тази ерозия улеснява появата на незаконни действия, особено на мащабна незаконна сеч.

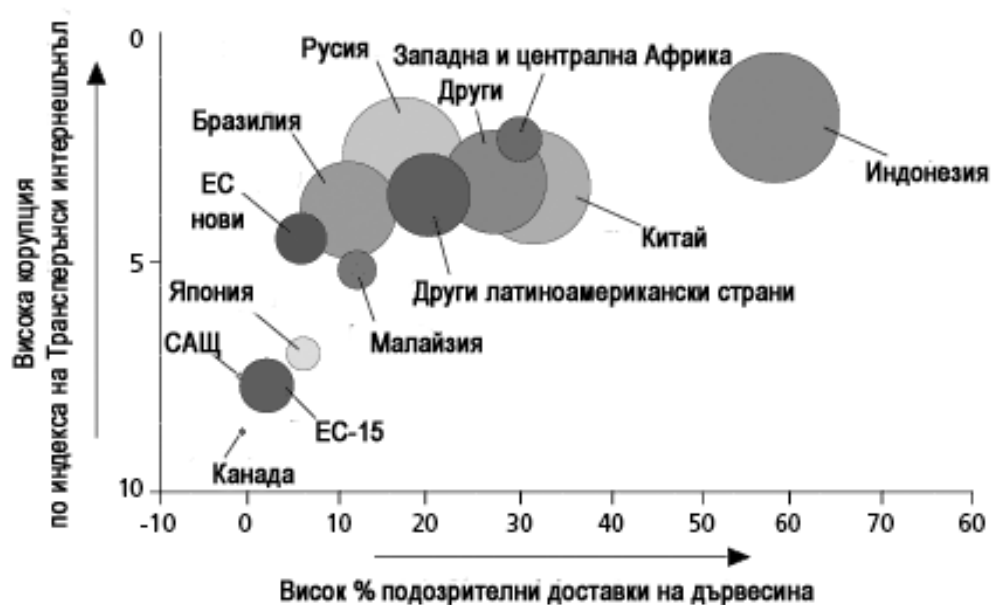
5.1. Типове корупция в горския сектор

Силната корелация между нелегална сеч и корупция (напр. Фигура 13, където се представят обемът на предполагаемата незаконна сеч и износът на гървесина) показва, че корупцията и незаконната сеч могат да се разглеждат като „братя близнаци“ (Reboredo, 2013).

Фигура 13: Връзка между корупция и незаконна сеч

¹⁰ <http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/EUTR%20implementation%20scoreboard.pdf>

¹¹ World Bank @ <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm#note1>

Източник: American forest & paper association, 2004

Таблица 3 показва страните, външни за ЕС, които внасят в Съюза, и съответния им индекс за корупция според данните за 2015 г.

Таблица 3: Външни за ЕС държави, които внасят в ЕС, подредени по стойност на вноса (в милиони евро) и техния индекс на корупция (ИК) за 2015 г. Страните от югоизточна Европа са в удебелен шрифт.

Място	Държава	ИК 2015	2014 внос
1	Китай	37	4622
2	САЩ	76	3447
3	Бразилия	38	2471
4	Русия	29	2086
5	Швейцария	86	1399
6	Норвегия	87	1053
7	Канада	83	741
8	Индонезия	36	720
9	Чили	70	708
10	Украйна	27	672
11	Турция	42	508
12	Малайзия	50	462
13	Виетнам	31	447
14	Беларус	32	400
15	Босна и Херцеговина	38	372
16	Уругвай	74	351
17	Сърбия	40	339
18	Камерун	27	229
19	Индия	38	226

20	Южна Африка	44	195
21	Япония	75	145
22	Габон	34	144
23	Тайланд	38	130
24	Южна Корея	56	123
25	Кот д'Ивоар	32	94
	Други държави		228
	Общо извън ЕС		22312

Корупционният индекс (ИК за 2015) за страните, включени в изследването, е даден в Таблица 4. Данните за ИК са на „Трансперънси Интернешънъл“ (2015).

Таблица 4: ИК на страните в изследването

Държава	ИК 2015
Македония	42
България	41
Италия	44
Албания	36
Косово	33

Корупцията е фактор, благоприятстващ незаконната сеч и други престъпления в горите. От друга страна, тя възпрепятства борбата с тях (FGIP, 2010):

- подкупи и политическо влияние могат да бъдат използвани както за улесняване на горска сеч без съответните разрешителни, така и за да се получи достъп до горите чрез съмнителни концесии за земя,
- контролните органи са подкупени да си затварят очите за камиони, превозващи трупи,
- корупционни сделки могат да бъдат сключени при обработката и търговията на трупите, след като са били отсечени, под формата на „пране на дървен материал“, подобно на изпирането на пари,
- могат да бъдат подкупени органите, сертифициращи дървения материал, за да узаконят незаконно добитите трупи,
- когато са констатирани нарушения, корупция в съдебната система може да предотврати наказателното преследване, оставяйки публичния интерес без правна защита,
- финансовите трансакции също са уязвими на корупция, като начин да се скрие документалната пътека на продажбите и да се продължи незаконната търговия с дървен материал.

Във всяка една от тези точки по протежение на веригата глобалното търсене на изделия от дървен материал създава допълнителен корупционен натиск.

Корупционните трансакции, наблюдавани в горския сектор, се разделят на две групи: „висока“ корупция и корупция „на дребно“ по Callister (1999). Това класифициране отчита

преди всичко агентите, техният ранг и статут в обществото, а не се базира на размера на подкупа или мащаба на въздействието от извършеното действие. Някои корупционни действия могат да бъдат включени и в двете категории, като например плащане, предназначено да се избегне съдебно преследване за престъпления.

5.1.1. „Висока“ корупция

В тази група се разглеждат следните играчи и трансакции:

- Фирми и/или други участници (например организирани престъпни групи), предоставящи подкрепа на политически партии, които практикуват подкупване на политици, висши държавни служители и старши чинове в армията и полицията с цел:
 - получаване на угоджения на съществуващите концесии
 - получаване на концесия за добив на дървен материал
 - получаване на разрешително за предприятие за обработване на дървен материал
 - избягване на наказателно преследване за престъпления
 - избягване на плащане на глоби или други такси
 - договаряне на благоприятни условия за концесия или инвестиционни споразумения, включително данъчни ваканции и други инвестиционни стимули
- Политици и високопоставени военни и правителствени служители, които използват своя статут, за да извлекат облаги по описаните по-горе начини, но в полза на своите собствени дружества, на свои роднини или политически съюзници
- Фирми и/или други участници, които подкупват местните общности с цел да им оказват влияние за получаване на права за дърводобив.

5.1.2. Корупция „на гребно“

Корупцията „на гребно“ обикновено се свързва с:

- Компании и/или други участници, които подкупват държавни служители, военни, полицаи и представители на местните власти с цел:
 - издаване на неверни декларации за обема или вида на добития дървен материал,
 - избягване на регистриране на добив на забранени видове,
 - фалшифициране на документи за износ или за да се разреши износ с нередовни документи,
 - да не се докладва и да не се сезират съответните органи за неспазване на наредбите, установени в концесионния договор,
 - получаване на разрешение за незаконно транспортиране на дървен материал,

- да не се санкционира сеч в защитени територии или извън концесионните граници,
- да се обработва дървен материал без необходимите разрешителни,
- да не се санкционират нарушения на правилата за обработка на дървен материал, включително контрол на замърсяването.

Братята близнаци: незаконност и корупция

В горския сектор корупцията присъства по цялата производствена верига, особено в сегмента на незаконната сеч. Както вече беше посочено, в литературата корупцията и незаконната сеч се разглеждат като „братя близнаци“. Те приемат различна форма: придобиване на лицензи чрез измама, рекет от страна на държавни служители към търговците на дървен материал, укриване на данъци и съдебни пропуски и др. Независимо от това многообразие, събирането на емпирични данни е предизвикателство поради сложната и скрита същност на самата корупция. По тази причина мащабът на явлениято остава до голяма степен неизвестен.

6. ПРОУЧВАНЕ ПО ПРОЕКТА TREES ЗА КОРУПЦИЯТА И НЕЗАКОННИТЕ ДЕЙНОСТИ В ГОРСКИЯ СЕКТОР

(Лоренцо Сегато)

В рамките на проекта бе проведено проучване, предназначено да събере данни за опита и възприятията на полицейските служби и частните оператори по отношение на корупцията и незаконните дейности в горското стопанство при изпълнение на процедури за надлежна проверка в рамките на EUTR 995/2010. Дейността целеше да провери присъствието на корупцията на пазара на дървен материал, да покаже кои са сивите области/пропуските, където престъпни групи могат да проникнат, и да оцени доколко системите за надлежна проверка могат да предотвратят и противодействат на това явление.

Проучването беше насочено към две целеви групи:

- правоохранителни органи и полиция, представени чрез Интерпол (асоцииран партньор в проекта),
- оператори на пазара на дървен материал (идентифицирани и предложени от партньорските организации: PEFC, Conlegno и CNVP).

За тази цел бяха подготвени два отделни въпросника, съответно за правоприлагащите органи и за операторите на дървен материал (включително публични предприятия и агенции за управление на държавния горски сектор). Съдържанието на въпросника за операторите бе модифицирано за оператори в ЕС и оператори извън ЕС поради факта, че в някои от тези страни няма задължение за прилагане на EUTR или има различно устройство на институциите или горските стопанства. За да се избегне същият проблем при отговорите на полицейските служби от и извън ЕС, онлайн форматът на проучването беше с опция да не се отговаря на въпроси в страните, където EUTR и

системи за надлежна проверка не се прилагат или пък не са част от задачите/отговорностите на службата на самите анкетирувани.

Въпросите бяха разделени в три секции:

- Блок № 1: информация за професионалния профил на участниците в проучването
- Блок № 2: информация за корупция и престъпни/незаконни дейности в сектор горско стопанство и рискове по веригата на доставки
- Блок № 3: информираност на респондентите за Регламент 995/2010 на ЕС (EUTR) и за системата за надлежна проверка; мнения за прилагането и въздействието на Регламента.

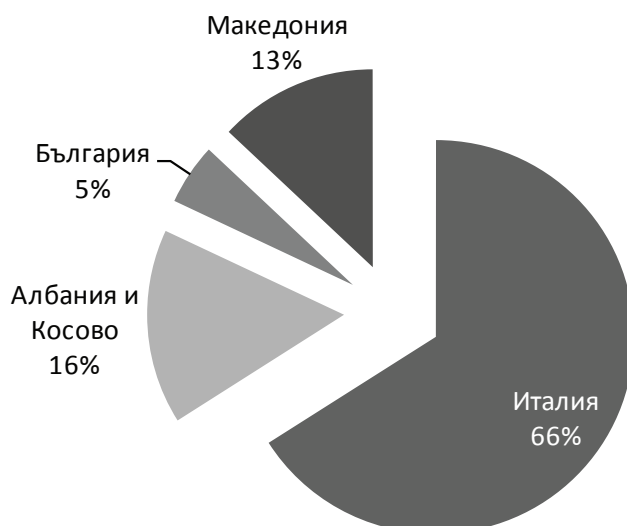
Броят на въпросите в различните версии на изследванията варира: 31 за полицейските служби, 27 за частните оператори. За да се избегнат езиковите бариери, изследването за частните оператори беше преведено на български, италиански, албански и македонски. Въпросникът за полицейските служби беше само на английски език.

Отговори се подаваха онлайн чрез платформата на Google Forms и в периода септември 2015 г. – януари 2016 г. В някои случаи (главно при полицейските служители) бе използван PDF шаблон, изпратен по електронна поща. Отговорите впоследствие бяха прехвърлени в Google Forms. Анкетата е анонимна, а групата от анкетираните не представлява случайна извадка.

6.1. Профил на респондентите

Тази глава от доклада съдържа информация само за професионалния профил на участниците (оператори на гърбен материал; правоохранителни/полицейски органи) и поради това не се налага да се разглеждат отделно резултатите от страни в ЕС и страни извън ЕС. От общо 212 души, участвали в проучването, 158 са частни оператори (предимно от Италия, Фигура 14). 54 въпросника са от полицейски служби от други 20 държави: Австрия, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Чехия, Дания, Естония, Франция, Германия, Италия, Латвия, Литва, Македония, Черна гора, Полша, Румъния, Испания, Швеция, Швейцария, Великобритания. Получихме попълнени въпросници от частни оператори, работещи в 11 различни страни, сред които имаше и определен процент отговори като „Северна Америка“, „Африка“, „балканските страни“, „Европа“.

Фигура 14: Участници по страни

Около 25,9% от анкетираните работят в „частни компании в горския сектор“. Сред публичните служители най-голям е процентът на ангажираните в регионални дирекции по горите (Фигура 15.), а 27% от тях работят в „централен държавен орган с компетентност в областта на горския сектор“. 46,8% от респондентите попадат в категорията „Други“, например на свободна практика, консултанти в горския сектор, мониторингова организация, НПО и т.н.

Частните оператори, работещи предимно на местно/регионално или национално ниво са почти 80,0% от общия брой анкетирани, 60% имат стаж над 10 години, а само 6% са заемали позицията си за по-малко от 2 години.

Фигура 15: Профил на участниците от публичния сектор

По отношение на йерархичната позиция процентите са сравними: 33% са отговорили с „топ мениджмънт, директор“, 37% – „администратор“, „среден мениджмънт“, а останалата част (30%) са отговорили с „горски работник“, „горски инспектор“, „търговец“ или „друг“.

Частните оператори, попълнили въпросника, се определят като профилирани в търговия, особено с „дървен материал, трупи и т.н.“ или „дървесна биомаса за производство на енергия“. На въпроса „С коя организация респондентите взаимодействат най-често?“, отговорите показват, че частните оператори работят предимно с „други оператори“ или „търговци“, „Регионална дирекция/горско стопанство“ и „Общинска администрация“.

6.1. По-важни резултати

Тази част от доклада представя някои резултати от проучването, насочено към оператори от ЕС и от външни за ЕС държави, които участват в проекта TREES. Това са Албания, България, Косово, Италия и Македония. Разделът е посветен на възприятията

и отношението към престъпните и нелегални дейности в горския сектор, разбирането за рискове по веригата за доставки и познанията върху Регламентa EUTR и системата за надлежна проверка. За ключовите въпроси в анализа е направена разлика между отговорите на операторите от Европейския съюз и на тези извън Съюза с цел да се подчертаят разликите в страните, където EUTR работи.

6.1.1. Корупция и престъпна дейност в горския сектор; рискове по веригата на доставки

Първата част на изследването беше насочена към идентифициране на знанията и възприятията на частните оператори за корупцията и престъпленията в горския сектор и рисковете по веригата на доставките. Според повече от половината от анкетираните (55,7%) проблемът с незаконните дейности е сравнително широко разпространен или много разпространен (Фигура 16).

Фигура 16: Оценка за разпространението на незаконните дейности в горския сектор

При разделянето на отговорите на европейските частни оператори и отговорите на частните оператори извън ЕС трябва да се отбележи, че този процент се увеличава значително. Според повече от 82% от работещите извън Европейския съюз (Македония, Косово и Албания) горският сектор се характеризира със сравнително широко разпространени или много широко разпространени незаконни или криминални дейности. От друга страна, само около 45% от частните оператори от Европейския съюз отговарят, че за горския сектор са типични сравнително широко разпространени или много широко разпространени незаконни/криминални дейности.

На въпроса „Според Вас колко широко разпространен е проблемът с корупцията?“ процентът от анкетираните, които смятат, че този проблем е широко разпространен,

намалява в сравнение с отговора на предишния въпрос. Около 45% от тях смятат, че корупцията е проблем доста разпространен или много разпространен.

Ако се вземат предвид само отговорите на частните оператори извън ЕС, този процент се увеличава до почти 69%; за частните оператори от ЕС показателят намалява до 36,28%.

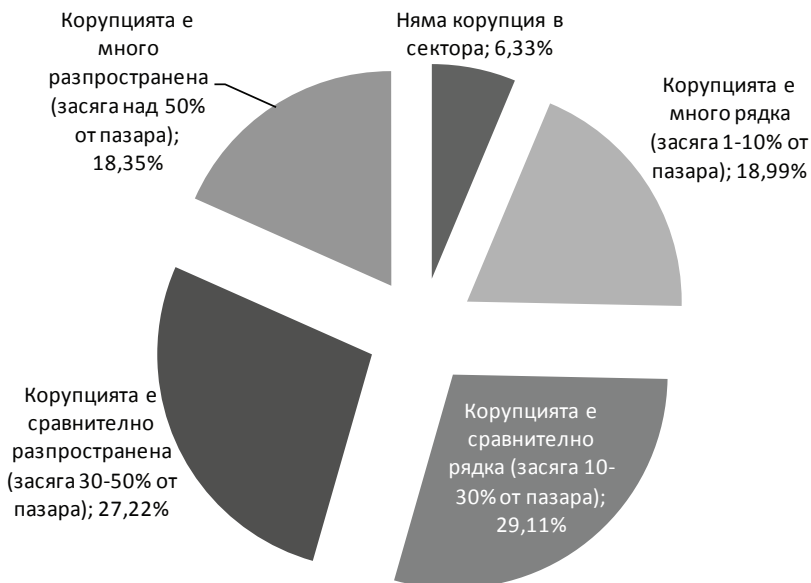
Голямата част от анкетираниите (както в страни от ЕС, така и извън него) смятат, че нивото, на което корупцията най-често се случва, е в страната по произход (при добиването на дървен материал). В действителност повече от 37% посочват, че това е най-проблемната част от веригата на доставки. За операторите извън ЕС процентът отговори достига до 39%, а за европейските намалява до около 35%.

Тези данни се потвърждават и от факта, че на въпроса относно процесите (дърводобив, транспорт в ЕС, транспорт до дъскорезница, преработка, продажба) всички респонденти определят дърводобива като фазата с най-висок корупционен риск както вътре, така и извън Европейския съюз. За повече от 60% от анкетираниите извън ЕС процесът на сечта е с много висок или висок риск от корупция. В рамките на ЕС този процент намалява, но запазва високата си стойност от около 39%. Друг елемент, класифициран като процес с риск от корупция в Европа, е търговията, определена от 32,28% от респондентите като дейност с много висок или висок риск от корупция. Извън Европейския съюз транспортирането към Европа, както и транспортирането до дъскорезницата са най-рисковите процеси след горската сеч.

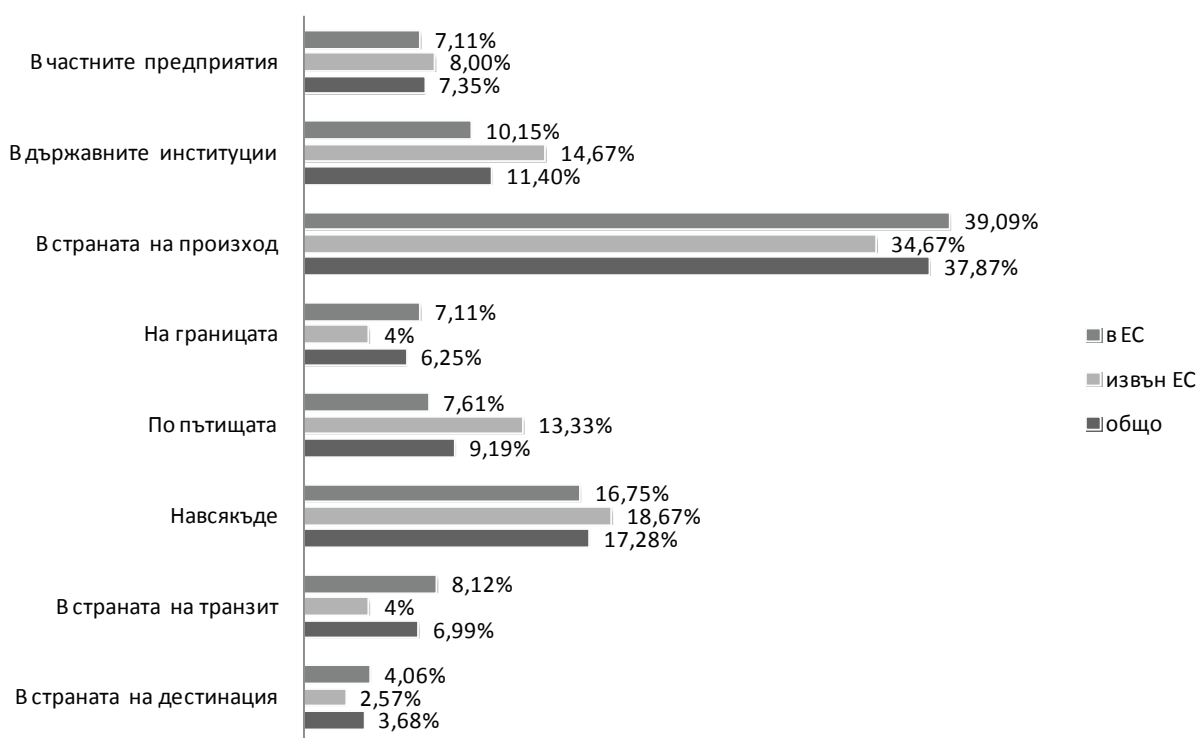
Освен това според анкетираниите появата на корупция е обусловена основно от високите печалби на незаконните пазари за дървен материал, липсата на култура на спазване на закона от страна на купувачите и липсата на или неадекватните контролни механизми. Има и някои различия между операторите във и извън ЕС; например за операторите извън ЕС липсата на интерес от страна на органите на реда е първият фактор, улесняващ корупцията в горския сектор, като процентът на такива отговори е 14,1%. Общото разпространение на корупция в тези страни оказва допълнително въздействие и върху горския сектор.

Незаконните дейности в горския сектор принципно следват каналите и пътищата на законната дейност. На въпроса „Според Вас кои са незаконните канали в горския сектор?“ повече от 60% от анкетираниите отговарят, че незаконните дейности се извършват чрез същите канали, както и законните. Около 26% смятат, че нелегалните канали се използват и за други незаконни дейности. Само 13,29% предполагат, че престъпленията в горския сектор се извършват по специализирани канали.

Фигура 17: Оценка за разпространението на корупцията в горския сектор

Фигура 18: Рискове от корупция по веригата за доставки

6.1.2. Информираност за Регламента EUTR и системите за надлежни проверки (СНП) и становища за въздействието и прилагането на EUTR

Последният раздел на изследването е насочен към установяване на знанията за EUTR и системите за надлежна проверка (Due Diligence System) и мненията за въздействието и изпълнението на EUTR.

За да се разбере доколко ефективен е EUTR, на анкетираният беше зададен въпросът „Според Вас какво е въздействието на изпълнението на EUTR 995/2010?“. Сред възможните отговори този, който събира най-много проценти, е свързан с капацитета на EUTR за подпомагане на борбата с нелегални или престъпни дейности в горския сектор. Повече от 84% от анкетираният са съгласни, че голямата сила на EUTR регламента е във възможностите, които дава за подпомагане на борбата с престъпността в горския сектор. Този процент достига до 86,73%, ако вземем предвид само отговорите, които са от ЕС. Като друга силна страна на EUTR се отчита капацитетът за намаляване на престъпните дейности в горския сектор в рамките на ЕС (78,48% от отговорите са съгласни с това твърдение).

Проучването също се фокусира и върху методите, които частните оператори са възприели за подобряване на системите си за надлежна проверка (СНП). Сред анкетираният 68,99% са задължени да прилагат СНП (но 40% все още не са въвели такава система). Някои от частните оператори са разработили системи за надлежна проверка самостоятелно. Друга група са стъпили върху някоя от съществуващите схеми за сертифициране на гори. На трето място са фирмите, приели системата за надлежна проверка, създадена от организация за мониторинг.

Най-трудната информация за събиране се оказват документите или друга информация, показваща съответствието на дървения материал и изделията от дървен материал с приложимото законодателство (посочено като проблем от 30,86%), както и тази за концесиите за дърводобив (19,43% от анкетираният).

По-голямата част от респондентите (51,35%) отговарят, че в случай на доставка с повишен риск мерките, които са предприели, са изискване на допълнителна информация от доставчика (виж Фигура 19). Други 23,11% от анкетираният смятат, че най-важният индикатор в процеса на оценка на риска е наличието на документи, които съдържат ясна и точна информация. За 17,3% важно е осигуряването на съответствие с приложимото законодателство, което може да се покаже с изискваните сертификати или други схеми за верифициране на трети страни и тяхното съответствие със законодателството.

Фигура 19: Система за надлежна проверка – действия при идентифициране на „непренебрежим риск“

ЧАСТ II – ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ КОРУПЦИЯ В ГОРСКИЯ СЕКТОР

(Юлия Рафаилович, Николай Янев)

1. УВОД: РИСКОВЕ ОТ КОРУПЦИЯ В ГОРСКИЯ СЕКТОР И СВЪРЗАНИ С НЕГО ОТРАСЛИ

Този раздел е предназначен да даде основни насоки и модели за описание и оценка на риска от корупция в управлението и контрола на веригите за доставки на дървен материал. Той има за цел да очертае критичните точки, уязвими на корупция, свързани с търговията, институциите, правилата, процедурите и цялостния криминогенен фон на всяка от страните. При работата върху него са използвани материали от изследователската фаза на проекта, както и редица открити източници.

Предлаганият инструмент има следните цели:

- 1) Да представи типология на корупционните рискове по веригата на доставка/търговия, базирани на казусите и проведените интервюта (**типични корупционни рискове**).
- 2) Да посочи потенциалните източници на данни, които могат да бъдат използвани за целите на оценката на риска (**източници на информация**).
- 3) Да предложи основна матрица за оценка на риска, центрирана около критериите „вероятност-въздействие“ – какъв тип корупционни рискове са най-често срещаните и каква е тежестта на тяхното въздействие върху целостта на системата (**критерии за оценка**).
- 4) Да даде насоки за обобщаване на заключенията.

Разглеждаме процедурата за оценка на риска като алгоритъм от действия, които трябва да се извършват редовно (напр. ежегодно), за да се събере и класифицира информацията, необходима за прилагането на информирани политики в сектора на дърводобива.

Фигура 20: Фигура 20: Алгоритъм за оценка на риска

© Графика: Николай Янев

Отвъд настоящия проект, предложеният модел за оценка на риска е предназначен за по-широка група от заинтересовани страни, включително професионалисти, политици, активисти и независими експерти. Неговата главна цел е да насърчи мисленето и създаването на политики в парадигмата „Управление на риска“. На второ място, документът е предназначен да даде основни идеи и насоки за оценка на риска в рамките на проекта, които могат впоследствие да бъдат адаптирани и използвани повторно в друг контекст.

1.1. Определение за „risk“

Risk е вероятността нежелано събитие или процес да се случи. Рискът не е автономен, т.е. сам по себе си, а е винаги по отношение на ситуация, събитие, процес и т.н. Вероятността да се случи нежелано събитие може да се оцени чрез определяне на рисковите фактори, пасивни или активни, и сумиране и/или оценка на тяхното въздействие върху целостта на проектирания резултат.

Пасивни рискови фактори са условията на заобикалящата среда. Определяне на рисков фактор като такъв означава, че „рисковаността“ се корени в самото условие.

Активните фактори съставляват вероятността за поява на участници, склонни да използват дадени ситуации по определен начин, така че да се промени целта или по друг начин да се наруши целостта на ситуацията. Активните рискови фактори са тясно свързани с пасивните, доколкото, ако няма среда, в която може да се реализира рискът, по същество няма никакъв риск.

Условията на средата, относими към появата на корупция, включват, но не се ограничават до:

- Законодателство
- Административна рамка и ефективност (или липсата на такава)
- Икономическа среда
- Политическа среда
- Наличие на престъпни групи и/или организации
- Специфика на пазара/бизнес средата.

Активните фактори, които улесняват корупцията и/или незаконните дейности в горския сектор, се отнасят до възможността за лица (било то частни лица, фирми, престъпни групи, държавни служители и т.н.) да се възползват от недостатъците в системата. Те включват, но не се ограничават до:

- Държавни служители на високо ниво (в горския сектор)
- Държавни служители на ниско ниво (в горския сектор)
- Общински и местни служители
- Фирми за дърводобив
- Фирми за търговия с дървен материал
- Организиран престъпни групи.

С изключение на престъпните групи, за всички други изброени съществува вероятността те да бъдат корумпирани при определени условия: (1) наличие на подходяща ситуация и (2) доколко склонен е съответният агент да използва ситуацията: има ли възможност за избор, какъв е рискът да бъде хванат, какво е наказанието за деянието и т.н.

2. ТИПОЛОГИЯ НА РИСКОВЕТЕ В ДЪРВОДОБИВНИЯ СЕКТОР

Случаите, анализирани при изпълнението на проекта, дават малко или никакви преки доказателства за подкуп и други „класически“ актове на корупция. Въпреки това резултатите показват ясно, че в основата на незаконните действия се намира едно корупционно поле, което „работи“ паралелно с легитимните държавни структури.

За нуждите на оценката на риска ще фокусираме вниманието си върху някои фактори, които могат да насърчат корупцията и да повлияят начина, по който държавата упражнява своите права върху пазара на дървен материал.

2.1. Национални пазари и международна търговия

Трябва да се направи основно разграничение между корупционните практики на вътрешния пазар и тези, улеснени от условията на международната търговия. *Вътрешният пазар* се регулира от единни правила, не включва нарушения в митническия режим и кръгът от участници е ограничен. Рисковете за нелегалните търговци са по-ниски, както и възможностите да бъдат разкрити. *Международната търговия*, от друга страна, предполага участието на находчиви играчи с големи ресурси, по-дълги и съответно по-уязвими вериги за доставка, сложни криминални подходи („изпиране“ на дървен материал, използване на посредници, фалшификации на документи и т.н.).

Вътрешен пазар

Проучването в рамките на проекта TREES (интервюта и описание на случаи) показва, че черният пазар (особено в региона на Балканите) е свързан с корупция, подсилена от някои пасивни рискови фактори: тип и мащаби на бизнеса, вид на търгувания дървен материал и въвлечените социални групи. Какви са характерните особености и породените от тях рискове на вътрешния пазар?

1) Широко разпространени нередности, особено при взаимодействие между агенти с малък по мащаб бизнес: в самото начало на веригата за доставки дървеният материал се губи от множество малки незаконни предприятия, които трудно могат да се контролират. Екипи с резачки, обикновено състоящи се от няколко работници, извършват сечта. В случай на проверка е лесно да се прикрие организираният характер на предприятието като актове на отделни извършители. Това улеснява „сивите“ оператори да избягват наказателна отговорност. Интервютата и прегледът на съдебни дела показват, че производствата са насочени основно срещу физически лица, а не срещу фирми. Глобите са малки – пропорционални на обема дървесина, заложен в отделните случаи.

2) Дървен материал от вид и размер, подходящ за манипулиране. Най-често незаконни сделки се извършват с дърва за огрев. Формата и качеството на този материал го правят подходящ за измами при изчисленията. Печалбите се реализират в пролуките между договорените и изсечените количества, между транспортираните и продадените количества дърва. Изключителната близост между доставчик и клиент (къса търговска

верига) допринася за високото ниво на ликвидност на незаконните активи и затруднява ефективно предотвратяване и контрола. Дървените материали за строителни цели са вторият избор на вътрешния черен пазар. Тази ниша изисква по-дълги транспортни маршрути и „изпиране“ чрез складове и дъскорезници, но за сметка на това добавената стойност е по-висока.

3) Социални импликации на вътрешната търговия. В региона на Балканите търсенето на евтини дърва за огрев е социално обусловено: бедност, безработица, регионални дисбаланси и т.н. Често представители на маргинализирани малцинствени групи са замесени в незаконната сеч и служат като „бушон“ за криминалните предприятия – като понасят наказателната репресия. Финансовите санкции, наложени в такава среда, много трудно се прилагат ефективно – събирането на глоби е невъзможно или незначително по размер.

Международната търговия в рамките на ЕС

Европейската икономика разполага с огромна и сложна дървообработваща промишленост. Според изчисления на Евростат брутната добавена стойност на сектора възлиза на 132 милиарда евро, което се равнява на 8,1% от общия обем на производство през 2012 година.¹² Свободната търговия в рамките на Митническия съюз затруднява мониторинга и контрола върху потоците дървен материал. Проучване на WWF от 2008 г. (WWF, 2008b) показва, че вътрешната търговия в Съюза с неговите 451 милиона м³ надхвърля обема на материала, добиван в ЕС. Това от своя страна индикира, че суровини и материали от трети страни влизат на вътрешния пазар и след обработка се включват във веригата на доставки като „местен“ материал¹³. Същият източник посочва и балканските страни като един от доставчиците на нелегален дървен материал за нуждите на ЕС. Ситуацията се усложнява още повече, тъй като през 2007 г. и 2013 г. три държави от региона, България, Румъния и Хърватия, станаха членове на зоната за свободна търговия. По този начин техният статут се промени от „трети страни“ на „вътрешни доставчици“. Въпреки инициативи като EUTR осъществяването на адекватен контрол по веригата остава значително предизвикателство за страните членки. Какви са основните двигатели на корупционния натиск в международната търговия?

1) Маржовете на цените между страните производители и страните потребители: примерът на тропическата дървесина, контрабандирана в Европа, намери аналог и в данните, събрани при изпълнението на проекта. Така например продаваните на черно български дърва за огрев се оказаха търсена стока в съседните страни: Македония, Турция, Гърция. Поради географското положение и по-големия пазар Италия също е дестинация за нелегални дърва за огрев от Западните Балкани.

2) Съществуващите контрабандни мрежи и канали: балканските маршрути имат дълга история като кръстопът за трафик на незаконни стоки и хора. Опиати от Афганистан се доставят в Европа основно чрез „Балканския път“¹⁴. От началото на европейската миграционна криза престъпни мрежи използват същото трасе, за да прекарват хора към северозападните части на континента. Установените канали и „сцеплението“ между митническите власти и престъпните групи насърчава и улеснява вноса и износа на незаконна дървесина. Анкетираните в проекта служители разказват за митнически измами, свързани с подправяне на документи и с манипулиране на качеството,

¹² Eurostat (2015)

¹³ WWF, 2008. Illegal wood for the European market – An analysis of the EU import and export of illegal wood and related products, p. 10

¹⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2015.

количеството и вида на дървесината, преминаваща през границата. Такива операции се характеризират с ниска степен на риск за извършителите и скромни подкупи, платени на митническите служители.

3) Ниска корпоративна отговорност: един от ключовите фактори за корупцията в международната търговия е така наречената „корпоративна алчност“¹⁵. Експертите отбелязват, че „компаниите правят огромни печалби с цената на обезлесяването, тъй като безразборната сеч и незаконно добитият дървен материал са по-евтини“. Такава квалификация не може да се прилага по подразбиране за целия сектор, голяма част от който функционира в рамките на закона. Важно е обаче да се отбележи, че през последните години индустрията с дървесина в ЕС увеличава мащаба си, поради което дървеният материал става „все по-търсен и скъп“.¹⁶ Рискът тук се появява в пресечната точка на безкомпромисното преследване на печалба и на отворените възможности да се манипулират хлабави и неясни правила. С други думи, незаконният износ не би бил възможен без съучастие на крайните потребители на стоката. В някои от интервюта се имплицира връзка между големите предприятия за обработка на дърво и участници в сивия дърводобив/контрабандисти, въпреки че тези твърдения не бяха подкрепени от независими доказателства.

2.2. Рискове, свързани с институциите: капацитет, структура, функции

Тази група от рискове се отнася до типичните слаби места в институционалната мрежа, отговорна за управлението и контрола в горския сектор, които я правят по-уязвима към корупционни дейности. Те са очертани на базата на наблюденията по време на проектното изследване. Критичните точки могат да включват, но не се ограничават до: а) липса на административен капацитет – мотивиран и достатъчен на брой персонал, ресурси, квалификация; б) неадекватни функции на административните звена – припокриване в изпълнението на задачи, слаб вътрешен контрол, структурни конфликти на интереси, и в) институционална култура, податлива на политическа намеса. Тук става дума за някои основни предпоставки за корупционни трансакции, които включват както активна експлоатация на съществуващите недостатъци (напр. клиентелистко лобиране), така и „пасивни“ вратички в бюрократичните структури (напр. липса на ясен регламент или отговорни звена за прилагане на концесиите, за извършване на сечите или контрола). Произтичащите прояви на корупция могат да бъдат описани чрез категориите в класическата институционална теория на корупцията¹⁷: а) нарушение на задължението за поверителност, б) участие в измамни практики, в) застрашаване на сигурността и интересите на обществото и г) нередности в резултат на неуспешни стратегии, погрешни решения и лошо управление.

Капацитет: по време на интервюта горската администрация в балканските страни, участващи в проекта, често бе характеризирана с „липса на ресурси“ и „персонал“. Анкетиранияте посочваха връзката между недостатъчния брой служители и възможностите за престъпни структури да работят в области, които остават извън ползрението поради липса на капацитет. Рискът е особено видим в първите ниша на веригата за доставки – (незаконната) сеч в горите. Липсата на персонал се допълва и утежнява от недостига на други средства: транспорт, оборудване, гориво,

¹⁵ Greenpeace, 2007. The role of government and companies in deforestation.

¹⁶ Eurostat, 2016. Forestry statistics. Accessible at http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Forestry_statistics#Forest_based_industries [visited on 19.04.2016]

¹⁷ See Newhouse, M. E., 2014: Institutional Corruption. A Fiduciary Theory. Cornell Journal of Law and Public Policy. Vol. 23: 553-594.

адекватни заплати и т.н. Материалната обезпеченост и заплащането са пряко свързани с мотивацията на персонала. Те също така се отразяват на способността на системата за набиране и поддържане на квалифицирани специалисти. Както един от анкетиранияте посочи, когато статутът на професията е нисък, накрая само неспособните или корумпираните лица ще останат в системата. Ситуацията, създадена от недостатъчния капацитет, допълнително се утежнява от връзкаството и шуробаджанацината.

Структури и функции: друг важен аспект на институционалните рискове, улесняващи корупционните сделки, се крие в начина, по който се създават публичните органи, регулиращи производството на дървен материал и търговията. Изследователите отбелязват, че „институционалната структура, която урежда взаимоотношенията между играчите и по-специално публичните и частните участници, е решаващ фактор за корупционните практики“¹⁸. Проучванията в рамките на проекта показаха, че администрацията в горския сектор, особено в страните със силна централизация на управленските процеси (напр. България), е склонна към корупция. Няколко слабости са особено видими: а) смесване на изпълнителните и контролните функции, когато една йерархична позиция е отговорна за експлоатацията на горите и – в същото време – за тяхното опазване; б) припокриване на сродни функции на различни административни звена (например в община и министерство) при липса на ясна отговорност в случай на пренебрегване на задълженията и други пропуски; в) отсъствие на ефективна етична инфраструктура в рамките на сектора, която да е отговорна за прозрачността, отчетността и сигнализирането за нарушения; г) пропуски в организацията и функциите на структури на трети страни, които имат косвено, но решаващо влияние върху доброто управление на производствената индустрия и търговията с дървен материал (напр. нефункциониращи или „завладени“ органи на реда, митниците, данъчните власти).

Политическо влияние: институционалните недостатъци са пасивен рисков фактор, който би могъл да се използва успешно от активни външни играчи (организираны криминални предприятия, корпорации, различни печалбари в сивите зони, както и корумпирани политици на най-високо ниво). В представителните демокрации политическите партии са естественят пълномощник между външните заинтересовани страни и административния апарат. Ръководителите на администрациите (министри) се назначават от управляващата партия. Ключови позиции (които преразпределят ресурси или извършват контрол) също са уязвими за лобирание, непотизъм и връзкаство. Самите политики за сектора са планирани и се изпълняват под влиянието на мощни бизнес интереси. В някои случаи (за което има данни от Балканския регион) респондентите, както и медийни публикации загатват за значителни рушвети, използвани за финансиране на черните партийни каси в замяна на „политически чадър“ над нелегалните търговци с подкрепата на „лоялни“ служители на високи позиции. Това не е неочаквано наблюдение, като се има предвид фактът, че политическите елити и дърводобивната промишленост по подразбиране се радват на взаимно благодетелствано партньорство.¹⁹ Хищническата експлоатация и бързите печалби за предприемачите често се търгуват в замяна на популистка подкрепа сред местни групи по интереси, финансова помощ за партийните кампании и директни плащания на влиятелни политици.

¹⁸ Economakis, G., Rizopoulos, Y. & Sergakis, D., 2010. Patterns of Corruption. Journal of Economics and Business Vol. XII – 2010, No 2 (11-31).

¹⁹ See: Forests Monitor, no date. Politics, Law and the Logging Industry. Accessible at <http://www.forestsmonitor.org/en/reports/550066/550073> [visited on 19.04.2016].

2.3. Рискове, свързани с правната рамка: регулация в горския сектор и нейното приложение

Резюме

Правната рамка в различните страни варира, но повече или по-малко е основана на следните принципи:

- (а) горите са важен, необикновен публичен природен ресурс, който
- (б) трябва да бъде защитен от държавата чрез регулация на използването му.

Целта на законодателството в случаите на държавно регулиране на дадено обществено благо е да се гарантира, че:

- (в) ресурсът не се използва над определен лимит, преминаването на който може да навреди на неговата устойчивост.

Пазарът на дървен материал заема важно място в много икономики, включително българската, и е добре развит. Ниският клас материал се използва за отопление – широко разпространен източник на отопление сред най-бедните общности, особено в региона на Балканите. Масовото производство на дървен материал, използван в мебелната промишленост, също поддържа високото търсене. Тези специфики правят дървесината мишена за престъпни групи. Проектът TREES показва, че в страни, където корупцията е висока и/или има активни криминални субекти, дървеният материал изключително лесно се включва в техните търговски операции. Според интервюираните експерти и разследващи журналисти причината незаконната сеч да бъде толкова популярна сред криминалните организации (независимо дали това е техният „основен“ бизнес“) е фактът, че незаконната дървесина носи „бързи пари при нисък риск“.

„Ниският риск“ тук е обусловен от два фактора. Единият е свързан със слабата вероятност да те хванат, било заради закрилата на корупцията, или по други причини (например неефективност на правоприлагащите органи). Вторият фактор, чието въздействие е много по-значително, е, че дори и някой да бъде заловен, размерът на санкцията спрямо печалбата е незначителен. С други думи, правната норма в страни като България, Македония и Албания не е адекватна на мащаба на проблема, с който се занимава.

Рискове, свързани със законодателната рамка

Какво трябва да вземе предвид законът?

- Наказателната мярка трябва да отчита не само цената на суровата дървесина, която се добива от незаконна сеч, но също така и дългосрочните вреди върху горските масиви, където е извършен дърводобивът.
- Разделите на Наказателния кодекс, посветени на незаконната сеч, следва да се съсредоточат не само върху щетата за публичните финанси. Трябва да вземат под внимание както заплахата за устойчивото развитие на горите, така и щетите, нанесени в дългосрочен план върху местните общности.

Нормата не бива непременно да е сложна. Но тя трябва да бъде пределно ясна по отношение на отговорностите в сектора, включително във връзка с прилагането на закона, контрола и превенцията на престъпността. Припокриването на или размитите

отговорности между различните служби е много „полезно“ както за развитието на корупция, така и за прикриването на нарушения.

Писаните норми представляват по-консервативна част от регулацията. Тяхното практическо прилагане е точката, където се крият реалните рискове. Предотвратяването на корупцията е задача от първостепенно значение, когато става дума за противодействие на незаконната сеч: борбата с незаконните практики в институционална среда, която е корумпирана, е почти невъзможна. Високият потенциал на системата да бъде корумпирана прави регламентите безполезни, тъй като всеки закон може да бъде прескочен.

Рискове, свързани със слабости в процедурите, които могат да породят корупция и да улеснят правонарушенията

- Липса на прозрачност и/или ефективност в стъпките за контрол на различните етапи от търговската верига: сеч, транспорт и излизане на пазара и т.н.,
- Вратички в системата за документиране и проверка, които предоставят възможности да бъде заобиколено прилагането на Регламента (EUTR),
- Всеки етап от процеса на легитимиране, който разчита само на човешки фактор, съдържа рискове. Управлението от служители е неизбежно, но то следва също да бъде дублирано и от технически средства например: електронни билети, онлайн платформи за проследяване на дървения материал, регистрационни системи за длъжностните лица и т.н.

2.4. Рискове, свързани със съществуващите системи за надлежна проверка и тяхното прилагане

Регламентът EUTR

Създадената в ЕС система за надлежна проверка на вътрешния пазар се основава на прилагането на Регламент 995/2010. Регламентът цели да гарантира, че незаконно добит дървен материал или продукти, съдържащи незаконна дървесина, не влизат на пазара на ЕС.²⁰ Системата за проверки или „due diligence“ е ключова част от изискванията на документа. Контролът по неговото изпълнение е поверен на оторизирани органи във всяка страна.²¹

Прилагането на системата за надлежна проверка само по себе си е достатъчно сложен процес. Тя е организирана в три основни стъпки: достъп до информация, оценка и намаляване на риска. Достъпът до информация означава, че операторите трябва да могат лесно да придобият цялата необходима информация за произхода и историята на дървения материал или изделията от дървен материал. Втората стъпка се отнася до способността на оператора да направи оценка на риска дали дървеният материал, част от него или част от процеса на доставката е незаконен. Накрая, след като се направи оценка на риска, операторът трябва да предприеме стъпки, за да се намали този риск, най-вече като поиска повече информация. Системата е насочена към основния проблем, свързан със самото естество на нелегалната сеч: фактът, че целият процес от дърводобива до крайния потребител се състои от много стъпки, които са отдалечени една

²⁰ http://ec.europa.eu/environment/forests/timber_regulation.htm#diligence

²¹ http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/list_competent_authorities_eutr.pdf

от друга. В този процес е много лесно да се загубят следите от една стъпка към следващата и по този начин става трудно да се гарантира произходът на крайния продукт.

Независимо че системата за надлежна проверка (СНП) е добре развита, проблемите с нейната ефективност са налице, при това доста тежки в някои случаи. СНП не може да функционира ефективно и да бъде надеждна, ако контекстът, в който се работи, е несигурен. Например в условията на корупционна среда лесно могат да се произведат необходимите изрядни документи независимо от същината на действителните сделки. Надлежната проверка е възможна само при условие, че информацията, с която се работи, е достоверна. В противен случай тя се превръща в празна бюрократична процедура. В случая с България, както проектното проучване показва, практиката за снабдяване с незаконно добит гървен материал е възможна изключително чрез фалшифициране на документи. Това означава, че във всички случаи на проверка по системата резултатите ще показват съответствие с изискванията, защото са налице всички необходими документи. Решаващ въпрос тук е как СНП ще отчете факта, че „изправните“ документи отразяват една фалшива реалност, създадена именно за да удовлетвори изискванията на системата. Това условие е важно да се вземе предвид и когато се разглежда статистиката за незаконния гърводобив в България и други страни, за които има данни за такива практики (например Албания, Косово, Македония и др.). Това е една от причините, поради които доброто регулиране и по-специално изпълнението и контролът са от първостепенно значение за решаване на проблемите с незаконната гървесина. Основният инструмент за намаляване на риска от навлизане на пазара на незаконно добит гървен материал е добре установената и прозрачна система за контрол по цялата верига, особено в етапите на сечта, транспорта и доставката на суровини.

2.5. Рискове, свързани с криминогенната среда в страната

Пример 3: Продава се директорско място (България)

Съгласно разказа на респондент директор на регионална агенция по горите е „купил“ позицията си за 50 000 лева. По информация от други канали министрите лобират дори за назначения на най-ниското ниво на работа – горски пазачи и лесничеи. Това е само част от голямата картина на непотизъм и политически протекции в държавната администрация.

Рискът от корупция в горския сектор зависи пряко от разпространението на „високата“ политическа корупция и нивото на организация на престъпността в съответните страни. Крайни форми на инфилтрация на групи по интереси в процесите на вземане на решения, известни като „завладяване на държавата“, също подсказват, че горската промишленост ще бъде податлива на злоупотреба с власт, умишлено лошо управление и намален контрол. Където организираната престъпност и корупцията процъфтяват, е много вероятно и пазарът на гървесина да се превърне в мишена за престъпно забогатяване. Специфична форма на престъпна дейност, свързана със злоупотреби по веригата за доставка на гървен материал, е финансирането на тероризма чрез черния пазар.

„Висока“ политическа корупция

Може да се очаква, че при политическа система, пропита от корупция, ще има намеса в процеса на вземане на решения, която подкопава процедурите за контрол, прилагани от органите на изпълнителната власт (виж раздел 2.2. Рискове, свързани с институциите). Правоохранителните органи, звената за превенция на незаконна дейност в горите и тяхната защита, органите по управление на обществените поръчки и други подобни са най-често изложени на този тип активни рискови фактори.

Експертите свързват високата политическа корупция с авторитарните режими, „където властта се наслаждава на безнаказаност и е защитена от обществена критика“²². Друга „диагноза“ проследява взаимозависимостите между корупция по високите етажи и регулацията на пазара. От тази гледна точка икономиките в преход се оценяват като благоприятни за „незаконното обогатяване“²³ на политическите елити. Някои изследователи подчертават връзката между „висока“, „политическа“ и „крупна“ корупция, използвайки гумите като синоними и с цел да разграничат тази елитна прослойка от „бюрократичната и дребна корупция“.

Илейн Бърн дава следното определение за корупция на високо ниво: **„Политическа или висока корупция се случва на най-високите нива на политическата система, когато политици и публични фигури, които имат право да правят и прилагат законите в името на хората, използват тази позиция, за да поддържат своята власт, статут и богатство“**²⁴. Това описание съответства на наблюденията в рамките на настоящия проект: интервютата и публикации в медиите и в по-малка степен казусите са показателни, че секторната („горска“) корупция е възможна само в рамките на системна злоупотреба с власт, упражнявана в по-голям мащаб (управлението на цялата страна).

„Завладяване на държавата“

Една особена и крайна форма на политическа корупция се описва от учени и международни организации с термина „завладяване на държавата“. Експерти от Световната банка подчертават два аспекта на това понятие:

- 1) то се отнася за отделянето на „незаконни, нелегитимни и непрозрачни форми на влияние“;
- 2) засяга самия фундамент на държавата, обхващащ „формирането на закони, регулации и постановления от по-широк кръг от държавни институции, включително и на изпълнителната власт, министерства и държавни агенции, законодателната власт и съдебната система“²⁵.

Международният валутен фонд дава по-детайлно описание: „завладяването на държавата“ се илюстрира с примера на „така наречените олигарси, манипулиращи формирането на политиката и гори на новоприетите правила на играта за свое много съществено предимство“²⁶. При обсъждане на рисковете, които завладяването на държавата поставя пред управлението на горските ресурси, трябва да се има предвид, че

²² See Whitehead, L., 2007: High Level Political Corruption in Latin America: A „Transitional“ Phenomenon? In „Political Corruption. Concepts and Contexts“. Transaction Publishers New Brunswick (U.S.A.) and London (UK).

²³ ibid.

²⁴ Byrne, E., 2009. Accessible at <http://elaine.ie/2009/07/31/definitions-and-types-of-corruption/>, [visited on 19.04.2016].

²⁵ World Bank, 2000. Anticorruption in Transition. A Contribution to the Policy Debate. World Bank, Washington DC

²⁶ Hellmann, J. & Kaufmann, D., 2001. Op. Cit.

тук говорим и за „специфична мрежова структура, в която корумпираните агенти се събират около някои държавни органи и функции“²⁷.

Организиране на престъпността

Незаконният дърводобив и търговия се вписват в дейността на криминалните предприятия на черния пазар. Престъпните групировки, които са активни „в гората“, дават добър пример за организирано престъпно предприемачество. Федералното бюро за разследване (ФБР) дефинира „криминалното предприятие“ като „група от индивиди с идентифицирана йерархия или сравнима структура, ангажирани в значителна престъпна дейност“. ФБР подчертава, че „тези организации често участват в множество престъпни дейности и имат обширни поддържащи мрежи“.²⁸ Това означава, че незаконният дървен материал обикновено е само една от многото „панки“ в определено престъпно портфолио. Също толкова валидно е и друго твърдение: поради ниските рискове в случай на разкриване и умерения начален капитал, необходим, за да стартира бизнесът, криминалната експлоатация на горските ресурси се превръща в добра перспектива за организации от мафиотски тип. Тази хипотеза получава потвърждение в казусите от балканските страни. В България на местен мафиот са наложени мерки за гражданска конфискация върху огромната му бизнес империя, в която между другото има и няколко компании, замесени в незаконна сеч. Да обобщим: където престъпни мрежи съществуват необезпокоявани от корумпираните институции, е много вероятно производството на дървесина да стане лесна плячка за нелегални предприемачи.

Черният пазар на дървесина и финансирането на тероризма

Въпреки че не бе проследено в информацията, събрана по време на изпълнение на проекта, използването на природните ресурси от терористични движения представлява значителен рисков фактор, особено когато става дума за региони, въвлечени във война и насилие. През 2014 г. ООН прогнозира, че „повишеното търсене на въглища значително ще увеличи покупателната способност на частни въоръжени групи, включително терористични организации, ако не се предприемат мерки“²⁹. Изследванията показват, че „в Източна, Централна и Западна Африка годишната търговия с незаконно отсечен материал достига \$ 100 милиарда и пълни джобовете на различни мафии, ислямистки екстремисти и бунтовнически движения. Примери за това дава дейността на „Ал Каида“ в Сомалия, където групата „Ал Шабаб“ разчита на продажба на дървени въглища за своето основно финансиране.“³⁰ В тези случаи разликата между терористите и организирани престъпни групи се измерва само по степента на грубата сила, която са склонни да приложат, за да осигурят своите бизнес интереси. Има обаче една значителна разлика между престъпност и политически терор. Докато организираната престъпност се опитва да използва корупцията, за да накара административния апарат да работи в неин интерес, терористите отправят директно предизвикателство към авторитета на държавата и опита ѝ да наложи своя суверенитет: налице е „сложен политически въпрос за това кой има право да контролира природните ресурси на страната“³¹.

²⁷ Fazekas, M. & Tóth, I. 2014. From corruption to state capture: A new analytical framework with empirical applications from Hungary. Working Paper Series: CRC – WP/2014:01, Corruption Research Center Budapest.

²⁸ <https://www.fbi.gov/about-us/investigate/organizedcrime/glossary>

²⁹ <http://www.unep.org/newscentre/default.aspx?DocumentID=2791&ArticleID=10906&l=en>

³⁰ The Guardian, 2014. \$213bn illegal wildlife and charcoal trade 'funding global terror groups'. Accessible at <http://www.theguardian.com/environment/2014/jun/24/illegal-wildlife-charcoal-trade-funding-global-terror-groups> [Accessed on 19.04.2016].

³¹ Pieth, M. 2003. Financing Terrorism. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, p. 15.

Деятелността на подобни организации с политически и престъпен профил е реален риск за безразборна и престъпна злоупотреба с горите. От друга страна, гървеният материал, който те добиват, също трябва да намери своя път към пазарите. Това предполага, че те също прибавят до инструмента на корупцията. Затова, макар все още да не е актуален за територията на Европа, според региона този фактор също може да попадне в обхвата на една оценка на корупционния риск.

ЧАСТ III – ПРЕВЕНЦИЯ И НАМАЛЯВАНЕ НА НЕЗАКОННИТЕ ДЕЙНОСТИ В ГОРСКИЯ СЕКТОР

1. ОЦЕНКА НА УЯЗВИМОСТТА

(Антонио Брунори, Елеонора Мариано)

Оценката на уязвимостта се извършва по отношение на податливостта на системата към дадено явление (в случая – към група престъпни деяния). Тя включва оценка на слабостите на системата за управление (превенция и контрол) на рисковете, посочени по-горе. Определението на „уязвимост“ варира в различните дисциплини, като се започне от инженерство, през психологията и икономиката. В програмите за развитие уязвимостта е важна концепция, която се използва при проектиране, оценка и определяне на целевите групи за интервенция. Така оценката на уязвимостта може да се определи като процес на идентифициране, количествено измерване и приоритизиране (или класиране) на типовете уязвимост в системата. Примери за системи, за които се извършват оценки на уязвимостта, включват, но не се ограничават до системи за информационни технологии, системи за доставка на енергия, водоснабдителни системи, транспортни системи, комуникационни системи и разбира се, горското стопанство. Такива оценки могат да се извършват от различни организации, от малки фирми до го-леми регионални инфраструктури.

Регламентът за дървения материал на ЕС има за цел да се спре навлизането на незаконна дървесина на пазара на ЕС и в същото време си поставя задачата да извършва превенция на корупцията, доколкото нелегалната сеч и свързаните с нея дейности зависят от корупционната среда.

Въпреки че дори задълбочената надлежна проверка не може да разкрие специфични незаконни действия, осъществени в минал период, внимателният, добре планиран и добре изпълнен процес помага да се идентифицират структурни рискове и слаби страни в механизма на съответствието: в случая на горския сектор незаконната сеч може да се извърши в условията на добре развити корупционни мрежи. Съчастието на поредица държавни служители (горски власти, полиция, митници) е от основно значение за съществуването на незаконния бизнес, тъй като позволява дейностите да се извършват или да продължат без санкция (Transparency International, 2014). Така например корупцията дава възможност на компаниите да сека и изнасят дървен материал от видове, за-щитени от закона, да проникват в защитени зони или извън предоставената концесия и да транспортират незаконно добитата дървесина до конкретни пазари (Callister, 1999). В този аспект оценката на уязвимостта намира пресечни точки с оценката на риска.

Горският сектор разполага със специфични разпоредби за сертифициране на произхода. Те често се обозначават с термина Chain of Custody (CoC) или „верига за проследяване“. Тази верига представлява поток от информация, който следва линията за доставка и дава възможност да се докаже дали дървеният материал е бил извлечен законно и от устойчиво управлявани гори.

Процедурата може да бъде разписана на хартия или да съществува в електронен вид, но тя трябва да съдържа всички позиции, необходими за идентифициране на дървения

материал и изделия от гърво обратно до началната точка на произход. Ако бъде следвана във вида, в който е заложен, процедурата за сертификация Chain of Custody позволява на производителите и търговците на горски продукти да гарантират, че в техните доставки няма незаконно добит материал.

Всяка подобна система трябва да бъде в състояние да проследи материалите по веригата от момента на гърводобив до момента на износ, включително транспортирането, преработката, съхранението и дистрибуцията.

Обикновено се използват две системи: 1) за физическо разделяне и 2) за управление на инвентара. Първата изисква продуктите да са маркирани, така че да могат да бъдат идентифицирани индивидуално, да се обработват и съхраняват отделно. Втората се основава на измерване на данните на входа и на изхода в предприятията за обработка и за съхраняване. И двете системи изискват наличието на ефективни механизми за измерване и записване на количествата гървен материал или изделия от гървен материал в различни точки по веригата на доставки, за да могат да се правят сравнения и да се гарантира, че целостта на системата за контрол не е нарушена. Механизмите за управление на информацията и съгласуване на данните, върху които се основават ефективните системи за доказване на произход, трябва да се проверяват редовно, най-малко веднъж годишно – както от страна на компанията, така и от трета страна одитор (Saunders & Reeve, 2014).

Формулиране и прилагане на принципи на строг контрол според CoC в Европа се правят от редица организации като Съвета за стопанисване на горите (FSC), Програмата за утвърждаване на горски сертификати (PEFC) и някои частни системи за „проверка на законния произход“.

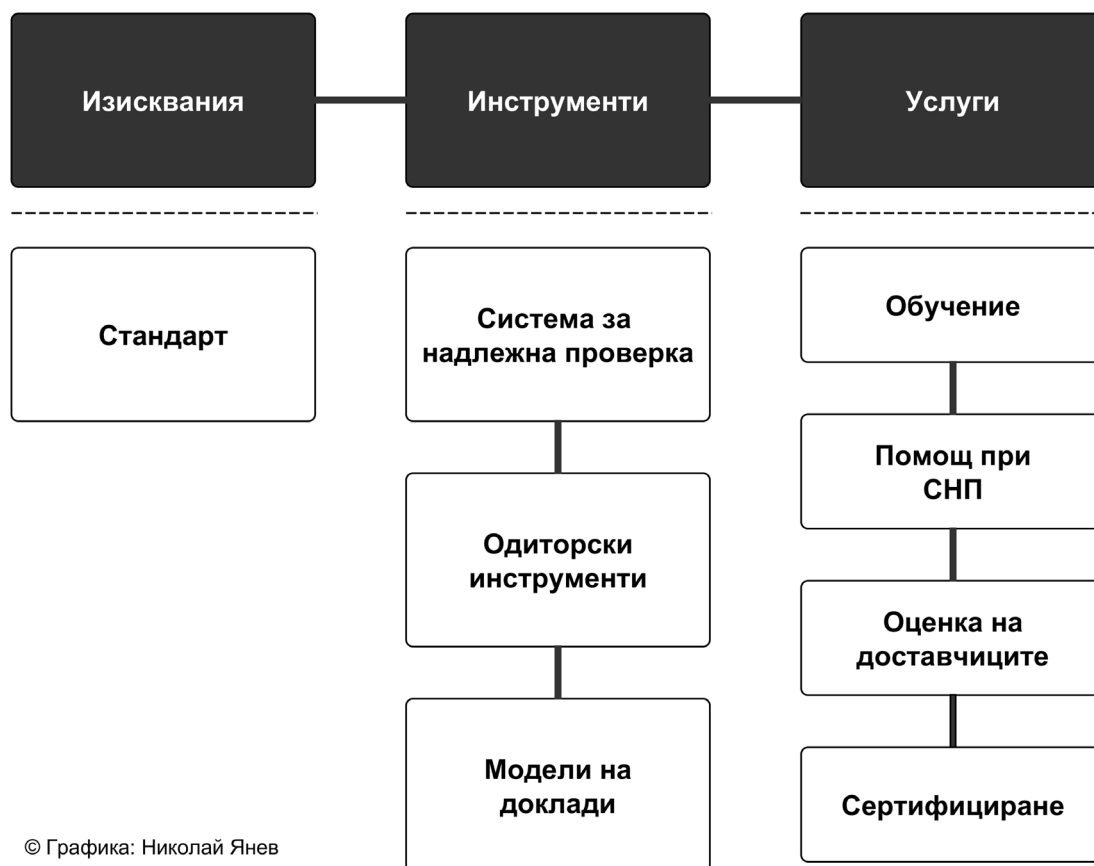
2. СИСТЕМИ ЗА НАДЛЕЖНА ПРОВЕРКА

(Антонио Брунори, Елеонора Мариано)

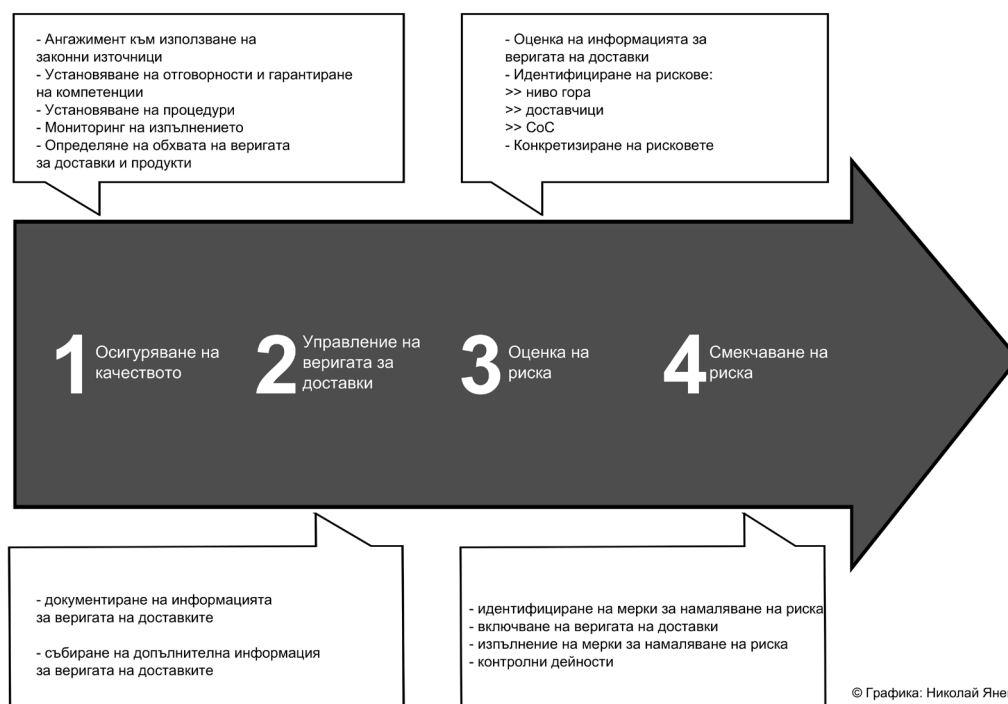
Мониторинговите организации по EUTR често създават своите системи за надлежна проверка, за да отговорят на изискванията на сертифициращите организации (PEFC или FSC) и да постигнат хармонизация с разпоредбите на EUTR. PEFC например има изискване за минимум елементи за надлежна проверка, които се включват в стандарта за проследяване на произхода на горски продукти (PEFC ST 2003: 2013), прилаган от фирми-те, желаещи да бъдат сертифицирани според този стандарт на PEFC. Bureau Veritas има разработена цялостна система за регулиране на гървения материал (Timber Regulation Due Diligence Solution, което съответства изцяло на EUTR); други примери са законът „Лейси“ в САЩ и Австралийският закон за забрана на незаконната сеч. Woodmark осигурява своя система за надлежна проверка, както и система за верификация на съответствие със законодателството (те се използват за проверка на съответствието с всички национални закони относно гърводобива); и двете системи следват принципите на FSC. Всички описани системи са доброволни.

Системата на NEPCo LegalSource (Фигура 21) осигурява стъпка по стъпка указание за упражняване на надлежната проверка в съответствие с EUTR (но и с други подобни разпоредби, които се прилагат в САЩ и Австралия) и обхваща всички основни аспекти на дължимата грижа, от достъпа до информация, през оценката на риска до намаляването на риска.

Фигура 21: Програмата на NEPCon Legal Source

Фигура 22: Преглед на процеса LegalSource стъпка по стъпка

Италианската мониторингова организация Conlegno също има система (наречена LegnOK), която се използва от близо 150 компании.

2.1. Основни стъпки в системата за надлежна проверка

В основата на понятието „надлежна проверка“ е идеята операторите да изпълняват стъпки за управление на риска, за да сведат до минимум възможността за пускане на пазара на незаконно добит гървен материал или изделия от гървен материал, съдържащи незаконна гървесина. Посочената процедура съдържа три компонента: 1) събиране на информация, 2) процедури за оценка на риска и 3) процедури за намаляване на риска.

Събиране на информация

Целта на фазата „събиране на информация“ е да получи сведения за произхода на доставените стоки и гървесните видове. Тези сведения впоследствие ще се използват при последващата оценка на риска.

Операторът трябва да има достъп до информация, която описва гървесината и продуктите от гървесина, страната на гърводобив, гървесните видове, количеството, данните за доставчика и съответствието с националното законодателство. По-подробно необходимата информация трябва да включва:

- описание, което включва търговското наименование и вида изделие, както и обичайното име на гървесния вид и където е приложимо, неговото пълно научно наименование,
- страна на гърводобива и когато е приложимо, поднационален регион в страната, където е добит гървеният материал и концесията върху гърводобива,
- количество (описано в обем, тегло или брой единици),
- име и адрес на доставчика на съответния оператор,
- име и адрес на търговеца, на когото е доставена гървесината или изделията от гървен материал,
- документи или друга информация, удостоверяваща, че произходът на гървесината и продуктите отговаря на изискванията на съответното законодателство.

Според Регламента 995/2010 е задължително да бъде осигурен „достъп до информацията“, което не означава, че информацията трябва да е физически достъпна, когато това не е необходимо. Организацията трябва да има минимум процедура, която описва начина на получаване на информация от доставчика, когато се наложи. Тя следва да бъде съгласувана със и потвърдена от доставчика. И процедурата, и потвърждението трябва да са документирани.

Оценка на риска

Целта на фазата „оценка на риска“ е да се определи рискът, свързан с конкретна доставка. Оценката се основава на информацията, предоставена от доставчика. За да се извърши оценка на риска, е необходима цялата информация за произхода на гървения материал и гървесните видове. Операторът следва да направи оценка на риска от незаконна сеч по веригата на доставки въз основа на наличните данни, както и на съответните критерии за оценка на риска, включващи:

- осигуряването на съответствие с приложимото законодателство, което може да включва системи за сертифициране или други проверени системи на трети лица, при които се оценява съответствието с приложимото законодателство,
- разпространението на незаконния добив на конкретни дървесни видове,
- разпространението на незаконния дърводобив или незаконните практики в държавата на дърводобив и/или поднационален регион на дърводобив, в който е добит дървеният материал, включително отчитане на случаите на разпространение на въоръжен конфликт,
- санкциите, наложени от Съвета за сигурност на ООН или Съвета на Европейския съюз по отношение на вноса или износа на дървен материал,
- сложността на веригата на доставка на дървен материал и на изделия от дървен материал.

Ограничаване (смекчаване) на риска

Когато оценката показва, че съществува риск от незаконно добита дървесина във веригата на доставки, този риск може да бъде ограничен чрез изискване на допълнителна информация, проверки на доставчика, документи и/или проверка от трета страна.

Фигура 23: Оценка на риска

© Графика: Николай Янев

2.2. Стъпки от системите за надлежна проверка, които обикновено се пропускат

Често бизнесът се доверява само на информацията, събрана чрез преките доставчици. Някои фирми не правят стриктна проверка относно гържавата на гърводобив (например за поднационалния регион, където е отсечен гървеният материал) и поради времевите ограничения на пазара отлагат събирането на доказателства относно получената информация след закупуването на стоката. За други процедурата по СНП се възприема като нещо външно спрямо ежедневната администрация и труден за изпълнение ангажимент. Ето защо компаниите обикновено притежават документи, но нямат разписана собствената си оценка на риска, нито водят точни записи. Налице е широко разпространеното схващане, че не всички предприятия притежават опита да прилагат свои собствени процедури за оценка на риска. В следващата таблица са представени стъпките, които се изпълняват за целите на СНП, някои примери за дейностите, които обикновено не се изпълняват или се подценяват, както и някои примерни източници на информация и типове справки за прилагане на СНП.

Таблица 5: Стъпки и слабости на надлежната проверка

Стъпка	Фаза	Примери за слабости на процеса на СНП	Примерни ресурси за предотвратяване на слабостите
Събиране на информация	Описание на продукта	Няма описание на търговското име; няма описание на типа продукт; няма описание на общото име на дървесния вид, а където е нужно, и пълното научно име	документи за доставка продуктова спецификация пълно научно име (това не би трябвало да е проблем за лесничите) фактура
	Държава на дърводобив	Не се знае поднационалният регион, където е извършена сечта - липса на документация за концесията за дърводобив	- концесия за дърводобива или друг документ за правото на дърводобив в конкретната област, количества, видове, времеви период - документ, който показва поднационалния регион, където е извършен добивът
	Количества	Без информация за количеството в документите или фактурите	- фактура - документи за доставка
	Име и адрес на доставчика	Няма име на доставчика в документите за доставка или фактурите	- фактура - документи за доставка
	Име и адрес на търговеца, на когото са доставени дървеният материал и изделия	Няма информация за името на търговеца, на когото са доставени материалите в документите за доставка или фактурата	- фактура - документи за доставка
	Документи или друга информация, която удостоверява съответствие на дървения материал и изделията с приложимото законодателство	Непълна документация Документът е написан на чужд език	Обща документация - документи за собственост/права за ползване - договор или концесия - официални одитни доклади - удостоверения за опазване на околната среда - одобрени планове за добив - кодекс на поведение - публично достъпна информация, която показва контрол на изпълнение на закона и процедури за проследяване на дървения материал - официални документи, издадени от компетентните власти в страната на добива - оценка за въздействие върху околната среда - планове за управление на околната среда - одитни доклади - инвентарни доклади за горските масиви (CITES) лицензи за експорт Здравни и трудовоправни въпроси, отнасящи се до горските работници - платени заплати (фишове) в съответствие с националните нива - трудова договор - регулации на работното време - информация за обучение Права на местни жители и трети страни за владение и собственост - оценка на въздействие върху околната среда - планове за управление на околната среда - одитни доклади - споразумения за социална отговорност - доклади за владение и права на ползване Плащане на данъци и такси - договори - банкови извлечения - документи по ДДС - официални фактури Търговия и митници - договори - банкови, търговски извлечения - лицензи за внос и износ - документи за платени експортни такси - списъци със забранен износ - квоти за износ

Оценка на риска	Гарантиране на съответствие с приложимото законодателство	Липса на процедура за оценка на съответствието с приложимото законодателство	- Верификация на сертификатите на трети страни - Верификация от държавни институции или лицензионни механизми за дейности, включени в изискванията на FLEGT (http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm) или Троническия горски тръст (www.tropicalforesttrust.com)
	Разпространение на нелегален добив на специфични дървесни видове	Няма проверка на нелегалния добив на дървесни видове	За определяне на този индикатор организациите могат да използват свои проучвания или резултати от чужди проучвания на организации, които наблюдават управлението на горите и прилагането на законодателството - Световната банка – FLEG бюлетин (http://go.worldbank.org/FMKUFABJ80) - Chatham House, UK (www.illegal-logging.info); - Environmental Investigation Agency (www.eia-international.org), Global Witness (www.globalwitness.org) и др.
	Разпространение на незаконния добив в страната на произход или поднационалния регион, където е добит дървеният материал, както и оценка на съществуващите въоръжени конфликти	Не е правена проверка на областта на добива	База данни на въоръжени конфликти по света: http://acd.iiss.org/
	Санкции, наложени от Съвета за сигурност на ООН или Европейския съвет върху вноса и износа на дървен материал	Без проверка на санкциите	- Санкции на ООН: http://www.un.org/sc/committees/ - Санкции на ЕС http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/index_en.htm
	Сложност на веригата на доставки на дървен материал и изделия	Няма данни за доставчиците на дървен материал към търговеца (пример: износител от Балканите продава столове на вътрешния пазар и използва доставки от 4-ма партньори, но не е ясно дали те продават законно дърво)	
Ограничаване на риска		Купен материал дори ако е с риск от попадане на незаконна дървесина във веригата на доставки Дървен материал класифициран с риск от незаконна дървесина във веригата на доставки, изключен от веригата на доставка, но не е докладван на органите на полицията. Одит в идентифицираните области	Изискване на допълнителна информация. Верификация от доставчика. Документи или верификация от трети страни

3. ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ КОРУПЦИЯ

(Николай Янев, Юлия Рафаилович)

3.1. Ограничения

В тази част ще се опитаме да отговорим на следните въпроси: „Какво измерваме/оценяваме?“ и „Как да го измерваме?“. Независимо че отговорът изглежда очевиден – ние имаме намерение да предложим инструмент за измерване на корупционния риск в търговията с гървесина – необходими са допълнителни разяснения, които трябва да бъдат направени по отношение на предмета на нашата оценка.

Първо, важно е да се отбележи, че този документ изследва корупционния натиск, който може да се появи във взаимодействието между публичната администрация и частни лица (оператори, търговци и т.н.), а не корупцията, която може да съществува в сферата на частния бизнес (напр. различни форми на злоупотреба с доверието на клиенти и заинтересовани страни).

Второ, да поясним, че под „риск“ ще разбираме възможността определено нежелано събитие да се случи и това нежелано събитие ще бъде различна „корупционна“ практика на националните администрации, управляващи горския сектор: подкуп – изнудване – присвояване – патронаж – политическа корупция и т.н.

Трето, става дума за независима оценка, извършена от самите оператори и търговци, които ще използват предимно открити публични източници. Самото естество на корупцията, където тайната е от решаващо значение за успеха на престъпното деяние, прави изключително трудно събирането на данни за „измерване на корупцията“. Някои изследователи³² предлагат количествени методики за измерване на корупционния риск чрез използването на масиви от данни за обществени поръчки, но частните фирми в горския сектор не притежават ресурс за провеждане на такива сложни научни оценки. Това означава, че настоящата методология за оценка изисква както простота, така и икономия на ресурсите.

3.2. Специфични форми на корупция в горския сектор

По-горе определихме корупцията като злоупотреба с публична власт за лична изгода, своего рода нечестно, измамно поведение от длъжностни лица, които заемат позиции във властта и се възползват от общественото доверие. За нуждите на оценката ще бъде полезно да се посочат някои преки прояви, конкретни форми, които бяха регистрирани като широко разпространени в сектора на горската индустрия по време на изпълнението на проекта. Това ще добави яснота към отговора на въпроса „Кой е обектът на оценката?“.

Подкуп:

Департаментът по право на Корнел Юнивърсити (Cornell University) определя подкупа като предлагане, даване, склоняване или приемане на всеки ценен предмет като средство за оказване на влияние върху действията на дадено лице, което изпълнява публични или правни задължения. За сектора на горската промишленост това означава, че служители с ръководни и контролни функции влизат в *quid pro quo* отношения с другите учас-

³² E. g. Fazekas, M., 2013: Anatomy of Grand Corruption: A Composite Corruption Risk Index Based on Objective Data. Working Paper Series: CRC – WP/2013:02. Corruption Research Center – Budapest.

тници в системата, като изискват неформални плащания или подаръци за извършване на различни (често) незаконни услуги:

- Осигуряване на лицензи (със или без нормативните основания за това)
- Избор на подизпълнители за дърводобив и търговия в държавни гори или за предоставяне на стоки или услуги на държавните лесничейства
- Осигуряване на удобни назначения на „правилните хора“ на „правилните места“.

Изнудване

Това е форма на подкуп, при която се използва сплашване или мека сила, за да се получат незаконни облаги. Например официално лице в държавен регулатор би могло да заплаши компания, че няма да ѝ даде лиценз, ако не плати допълнителна сума. Многобройни инспекции на определен бизнес или увеличени административни изисквания могат да бъдат използвани, за да се попречи на нейните обичайни стопански операции.

Патронаж

По време на интервюта (особено в балканските страни – България, Македония, Косово) респондентите често споделяха, че назначенията в местните горски администрации са базирани на семейни или партийни връзки или дори продавани. Това от своя страна се превръща в благоприятна среда за рушветчийство и плащания към черните политически каси.

Конфликт на интереси

Въпреки че е незаконно за държавните служители да притежават частни фирми, има лесен начин да се заобиколи това правило. В страни като България не е необичайно за преки членове на семейството на държавните служители да притежават фирми, които работят в една и съща област с публичната позиция на въпросното длъжностно лице. Това от своя страна дава възможност на бизнеса да получи лесен достъп до публично финансиране. В сектора на горското стопанство например при спазване на всички формални изисквания може лесно да се подготви обществена поръчка в полза на компания, която е поставена в изгодна позиция за спечелването на търга.

Политическа корупция

Размяната на взаимни услуги и общите незаконни интереси често са част от една сложна система, която обикновено се описва с широкия термин „политическа корупция“. Нерегламентираните назначения в изпълнителната администрация (патронаж) са само част от многопластово взаимодействие, където партийните лидери, горски служители и бизнес елити си сътрудничат, за да се източват публичните ресурси за частна изгода. Негласният договор между тези групи гарантира подкрепа и финансиране за избрани лица, изгодни договори, благоприятни политики и защита за бизнесмени, успех в кариерата и страничен доход за държавните служители.

Бездействие

Общ случай в балканските страни е ситуацията, в която институциите, отговорни за изпълнението/мониторинга върху прилагането на законовите разпоредби, пренебрегват задълженията си. Подобни практики са свързани, но не се ограничават до:

- 1) липса на проверки на конкретно физическо или юридическо лице,
- 2) изключване на благодетелствани фирми от случайни проверки или дори
- 3) изтичане на информация към тези лица за конкретни действия, които ще бъдат предприети спрямо тях.

Когато се опитваме да идентифицираме и оценим корупционния риск, е важно да знаем, че явлението има множество имена и форми. Приведеният списък не е изчерпателен и експертите, натоварени с оценката, трябва да вземат предвид, че „корупцията“ е включваща, а не изключваща концепция: злоупотребата с общественото доверие е изобретателна и постоянно придобива в нови форми, за с цел да бъдат заобиколени правилата и съществуващите контроли.

3.3. Оценка на риска

Както бе споменато, частни лица, навлизащи в нови пазари на дървен материал, са изправени пред някои ограничения при осъществяването на проверки за степента на корупция, с която биха могли да се сблъскат. Ето защо тук предлагаме няколко прости стъпки, които могат да бъдат полезни за лесния и бърз анализ на потенциалните рискове и съответно да помогнат при планирането на стратегия за смекчаване на последиците. Те включват: а) търсене на информация, б) адаптиране на примерен рейтинг на степента на риска, в) примерен списък на важните въпроси, които могат да бъдат зададени при събирането на данни, г) основни заключения.

3.3.1. Осигуряване на информация: проучване на контекста

Проучването на контекста включва проверка дали има публикувани документи, доклади и/или други данни за корупция и/или корупционни практики в дадена страна. Организации като Световната банка, „Прозрачност без граници“, „Фрийдъм Хаус“, фондация „Херитидж“ и други публикуват различни доклади и събират информация за корупционни практики в държавите по целия свят. Някои от тях са разработили свои собствени индекси за корупция, прозрачност и различни социални, икономически и политически фактори, които описват корупционната среда и степента на разпространение на корупция. Това са полезни инструменти заради обхвата на предлаганата информация и могат да послужат като отправна точка за общо опознаване на ситуацията в страната. Тъй като повечето доклади се публикуват ежегодно, лесно може да се провери дали има подобрение или влошаване и да се оцени тенденцията на развитие в корупционната среда.

Интернет базирано изследване чрез ключови фрази ще ни даде допълнителни и от първа ръка впечатления за ситуацията в съответния регион.

По този начин може да се набере предварителна информация за определяне на риска от корупционни практики в горския сектор. След това трябва да бъдат дефинирани набор от индикатори. В зависимост от конкретната търговска дейност и от спецификата на корупционните практики е нужно да се прецени до каква степен те могат да въздействат върху едно комерсиално начинание. Например, ако е налице индикация за висока корупция в граничната полиция и/или има доказателства, че граничните пунктове на тази страна са част от важни маршрути за контрабанда на незаконни стоки, търговецът, който планира внос/износ на дървен материал, би трябвало да проучи допълнително каква е вероятността да бъде подложен на корупционен натиск.

3.3.2. Какви са важните въпроси, които трябва да зададем?

По-долу са описани групи от въпроси, които е препоръчително да се имат предвид, когато правим проучване относно възможността да се сблъскаме със случай на корупция по време на редовните си бизнес операции. Най-добре е въпросите да бъдат зададени към местни хора, които имат специфични познания/опит по тези проблеми. В повечето случаи частните оператори рядко разполагат с необходимите ресурси за да проведат задълбочено проучване или да наемат професионалисти за тази цел, поради високата стойност на тези услуги. Ако сериозно се обмисля развитието на бизнес в дадена страна в дългосрочен план, цената на такова проучване подлежи на преосмисляне, тъй като то би дало ценна информация за рисковете, практиките и тенденциите, които потенциално могат да застрашат бизнеса. В случай че това не е възможно, препоръчително е да се имат предвид следните въпроси преди започване на бизнес операции.

Въпроси, засягащи общата административна и политическа среда в страната

Тези въпроси ще дадат обща представа за политическата среда в страната, доколко тя е предвидима, прозрачна и доколко стабилна и надеждна е правната система.

☐ Каква е политическата система в страната? Съществува ли многопартийна система? Има ли международно призната система на свободни и честни избори?

☐ Има ли случаи, когато системата игнорира или дори подпомага корупцията?

☐ Системата гарантира ли прозрачност в публичния сектор?

☐ Политическата система функционира ли според върховенството на закона?

☐ Има ли достатъчно институции, които гарантират върховенството на закона?

☐ Какво е нивото на политическа и икономическа свобода в страната според индекси като този на фондация „Херитидж“ или подобни?

☐ Какво е икономическото състояние в страната? Какъв е БВП на глава от населението? Какъв е процентът на икономически растеж? Какъв е кредитният рейтинг на страната?

☐ Страната част ли е от международни или двустранни договори относно дървения материал и околната среда?

☐ Кои са съседните страни и има ли доказателства за активни контрабандни маршрути?

☐ Съществува ли прозрачна и обективна съдебна система и полиция? Каква информация е налична?

☐ Има ли информация за монополи в страната?

☐ Правителството ефективно ли е в осигуряване на правата и свободите на гражданите?

☐ Страната ефективна ли е в осигуряване на интегритета на пазара?

* * *

Въпроси за предлаганите административни услуги

Тези въпроси ще дадат информация доколко ефективна е администрацията в страната.

☐ Каква е общата оценка за административната система в страната?

☐ Доколко ефективни са административните процедури?

☐ Има ли прозрачна информация или пък 'публична тайна' за държавни служители и чиновници от администрацията, които отказват да съдействат на гражданите?

☐ Сложни ли са регулативните режими и процедури в страната?

☐ Има ли информация, публикувана в мрежата, за административните процедури и регулации?

☐ Каква част от административните процедури могат да се изпълняват електронно?

☐ Има ли информация за държавни служители, които получават подкупи или подаръци, за да издадат съответни документи, разрешителни и др.?

☐ Има ли документи и регулации, публикувани на друг език освен официалния език на страната?

☐ Какъв е рейтингът на страната според международни индекси за корупция (напр. индексът за възприемане на корупцията на „Прозрачност без граници“)?

* * *

Въпроси за системата на обществени поръчки

Тези въпроси могат да улеснят оценката за корупционен риск в системата на обществените поръчки в дадената страна.

☐ Има ли закон за обществените поръчки с ясни и прозрачни процедури за провеждане на търгове?

☐ Докладвани ли са несъответствия със законовите процедури за провеждане на търгове?

☐ Как се гарантира достъпът на бизнеса до търгове? Има ли процедури за електронни търгове? Необходимо ли е да се използват услугите на посредници и консултанти?

☐ Има ли публично достъпна база данни с информация за обявени търгове, поръчки и списък със спечелилите компании? Правилата предвиждат ли процедури за обжалване и подаване на сигнали за нередности?

☐ Има ли независима агенция по обществените поръчки? Има ли информация как се назначават служителите в агенцията и структурата ѝ? Има ли правила за предотвратяване на конфликт на интереси?

☐ Има ли сигнали за опорочени търгове в последните 24 месеца? Уличени ли са в участие политически лица?

☐ Как и от кого се разкриват сигнали за нарушения: полиция, държавна инспекция, разследващи журналисти, служители, които сигнализират, гражданско общество?

☐ Какви са административните и правните последици от установени нарушения? Има ли „черен списък“ с компании нарушители? Има ли приключени дела?

3.3.3. Оценка на риска

Въпросите и отговорите върху различни аспекти на бизнеса и администрацията ще дадат възможност на оценителя да идентифицира най-честите прояви на корупция в дадена страна/пазар. След като се идентифицират рисковете, е възможен по-нататъшен анализ с претегляне на негативните ефекти от тях. Трябва да се подчертае отново, че като се имат предвид ограничените ресурси на операторите, те могат да направят или качествена оценка, или вторичен анализ на вече съществуващи количествени данни. Тази оценка ще бъде по-скоро субективна, основана на приблизително измерване на въздействието и вероятността от осъществяване на рисковете. Прилагането на скала със степени ще позволи да се намали субективността, но няма да я премахне изцяло. Параметрите на скалата са разпределени между полюсите на „малка вероятност“ и „сигурност“, от една страна, и „много слабо“ и „катастрофално въздействие“, от друга. Рискът тук представлява функция от вероятност за корупционно напрежение, умножена по неговото въздействие. Оценки за висок риск, които попадат в „червената“ (в тъмносиво) зона, изискват изработване на стратегии и действия за ограничаване на риска. По-долу е даден модел на такава скала, която може да се използва директно или да бъде допълнително модифицирана.

Например: по време на изследователската фаза на TREES открихме, че правилата за обществените поръчки в някои страни често са пренебрегвани, има многобройни скандали

за манипулиране на търговете и партийни интереси преобладават в големите държавни поръчки. Можем да оценим възможността (вероятността) да попаднем в корупционна ситуация с 5 (сигурност) или 4 (вероятно), ако решим да участваме в търг за обществена поръчка. От друга страна, нашата компания може да предпочете да работи главно с частни, а не с държавни клиенти и съответно да не участва в обществени търгове. Поради това влиянието на корупционните практики в бизнеса на нашата компания може да бъде оценено като „средно“, или „ниско“. Следователно рискът ще попадне в зоната „среден“ или „нисък“. От друга страна, много вероятно е рисковете, свързани с лицензионни режими, управлявани от корумпирани служители, да бъдат високи, а в комбинация – това означава голям шанс да се препънем в „гнила ябълка“ със значителна загуба на време, пари и репутация за бизнеса.

Таблица 6: Примерна скала за оценка на риска

Вероятност	Въздействие				
	5	4	3	2	1
	Катастрофално	Голямо	Умерено	Малко	Незначително
5 Сигурно	25 Високо	20 Високо	15 Високо	10 Средно	5 Ниско
4 Вероятно	20 Високо	16 Високо	12 Средно	8 Средно	4 Ниско
3 Умерена вероятност	15 Високо	12 Средно	9 Средно	6 Ниско	3 Много ниско
2 Не много вероятно	10 Средно	8 Средно	6 Ниско	4 Ниско	2 Много ниско
1 Рядко	5 Ниско	4 Ниско	3 Много ниско	2 Много ниско	1 Много ниско

Легенда:

Много нисък риск	1-3
Нисък риск	4-6
Среден риск	8-12
Висок риск	15-25

3.3.4. Как да разчетем отговорите (обобщаване на заключенията)

Отговорите на посочените горе въпроси трябва да ни помогнат да добием представа за общата политическа и корупционна среда в страната, както и за надеждността на административните процедури. Колкото повече една система е предвидима, толкова по-нисък е рискът от корупция и/или непредвидени пречки, особено от корупционен вид. При анализа на резултатите става ясно къде (в коя фаза) може да възникне проблем и съответно къде трябва да се подготви стратегия за намаляване на риска и/или начини за ограничаване на последиците. Особено важно е да се определи кои са (ако има такива) слабостите на дадена система и коя фаза на процеса ще бъде повлияна най-силно. Това е начин да се разпредели „тежестта“ на риска върху цялата верига. Когато има достатъчно яснота по тези въпроси, операторът трябва да прецени дали рискът си струва в перспективата на дългосрочните цели и задачи на бизнеса.

3.4. Закljučителни бележки за рисковете: бъдете винаги нащрек!

Корупцията и рискът са основната тема на тази част от доклада и ние се постаряхме да ги опишем и оценим според определени формални критерии. Подобни оценки се правят от много организации в различни икономически и административни области и някои от тези оценки бележат огромен „маркетингов“ успех. Трябва обаче да е ясно, че този вид описания, особено за компаниите, навлизащи на новооткрити пазари на гърбен материал, и дори наличието на съответната официална документация невинаги са достатъчни, за да се гарантира, че бизнес ще се прави по правилата. Корупцията често се крие зад коректно попълнени документи и достойни лица. От друга страна, корупционните сделки винаги включват две страни – частния изпълнител и държавния служител. Затова фирмите са длъжни да поемат своята отговорност, а именно – да разработят и прилагат ефективни мерки за ограничаване и намаляване на риска, когато възможностите за корупционно напрежение в някой регион са високи.

ИЗБРАНА БИБЛИОГРАФИЯ

- Arkus-Johansson M, Mesquita B, Nemeth A, Dimovski M, Monnier C, Kiss-Parciu P (2010): *Illegal logging in South Eastern Europe*. Regional Report. REC Working Paper. Regional Environmental Center. Szentendre, Hungary
- Bouriaud, L. (2005): *Causes of illegal logging in Central and Eastern Europe*. Small-scale Forest Economics, Management and Policy, 4: 269–292
- Callister, D. (1999): *Corrupt and Illegal Activities in the Forest Sector: Current Understandings and Implications for the World Bank*. Background Paper for the 2002 Forest Strategy, Forest policy implementation review and strategy development: analytical studies. World Bank, Washington DC, USA
- Centro Studi Federlegno Arredo (2014): *Le importazioni dell'Unione Europea di legno e prodotti derivati*. Conlegno. WWF
- ClientEarth (2011): *Classifying the actors in the timber regulation – the first step to accurate implementation*. ClientEarth, London, UK <<http://www.clientearth.org/reports/clientearth-briefing-eu-timber-regulationactors-may.pdf>>
- EC (2013a): *Timber regulation*. Commission of the European Communities, Brussels, Belgium. <http://ec.europa.eu/environment/forests/timber_regulation.htm>
- EC (2013b): *Issues relating to the EU Timber Regulation legal framework for which guidance should be developed*. Commission of the European Communities, Brussels, Belgium, pp. 1-27. http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/guidance_document.pdf
- Economakis, G., Rizopoulos, Y. & Sergakis, D. (2010): *Patterns of Corruption*. *Journal of Economics and Business*, Vol. XII – 2010, No 2 (11-31).
- EFI (2015): *Assessment of the EU Timber Regulation and Flight Plan*.
- European Commission (2016): *Evaluation of Regulation (EU) No 995/2010 of the European Parliament and of the Council of 20th October 2010 laying down the obligations of operators who place timber and timber products on the market (the EU Timber Regulation)*. Commission Staff Working Document.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2015): *European Drug Report. Trends and Developments*.
- Fazekas, M. (2013): *Anatomy of Grand Corruption: A Composite Corruption Risk Index Based on Objective Data*. Working Paper Series: CRC – WP/2013:02. Corruption Research Center – Budapest
- Fazekas, M., Tóth, I. (2014): *From corruption to state capture: A New Analytical Framework With Empirical Applications from Hungary*. Working Paper Series: CRC – WP/2014:01, Corruption Research Center Budapest.
- FERN [The Forests and the European Union Resource Network] (2002): *Illegal Logging, and the Global Trade in Illegally Sourced Timber: A Crime Against Forests and People*. <<http://www.fern.org/pubs/ngostats/logging.pdf>>
- FOREST GOVERNANCE INTEGRITY PROGRAMME (2010): *Analysis Corruption in the forestry sector: a manual*. Transparency International. Berlin, Germany
- Forest Trends (2013): *European Trade Flows and Risk*. Washington, DC & Forest Industries Intelligence Limited, UK
- Giurca A, Jonsson R (2015): *The Opinions of Some Stakeholders on the European Union Timber Regulation (EUTR): An Analysis of Secondary Sources*. iForest (early view): e1-e6. <<http://www.sisef.it/forest/contents/?id=ifor1271-008>>
- Hein J, Hoare A (2014): *EUTR Competent Authority Survey*. *Energy, Environment and Resource Governance*. Chatham House, United Kingdom
- Hellmann, J. , Kaufmann, D. (2001): *Confronting the Challenge of State Capture in Transition Economies*
- Hoare, A. (2015): *Tackling Illegal Logging and Related Trade. What Progress and Where Next?*. Chatham House (The Royal Institute of International Affairs). London, UK
- American Forest & Paper Association (2004): *Illegal Logging and Global Wood Markets: The Competitive Impacts on the U.S. Wood Products Industry*. Seneca Creek Associates LLC and Wood Resources International LLC
- International Trade Centre (ITC)/International Tropical Timber Organization (ITTO) (2002): *Tropical Timber*

Products: Development of Further Processing in ITTO Producer Countries. Geneva: ITC/ITTO

Interpol, The World Bank (2010). *Chainsaw Project. An INTERPOL Perspective on Law Enforcement in Illegal Logging*

Jonsson R., Giurca A., Masiero M., Pettenella D., Prestemon J., Winkel G. (2015): *Assessment of the EU Timber Regulation and FLEGT Action Plan. From Science to Policy 1.* European Forest Institute

Lacoste R., Tourret P. (2007). *Les armements européens: état et évolution.* Note de synthèse, ISEMAR. Mars

Newhouse, M.E. (2014): *Institutional Corruption. A Fiduciary Theory.* Cornell Journal of Law and Public Policy. Vol. 23: 553-594

Niță M A (2015): *The Impact of National and EU Legislative Framework on the Illegal Exploitation of Forests in Romania. A managerial Cause – Effect Approach.* Emerging Markets Queries in Finance and Business. Procedia Economics and Finance, 32: 784-789

Overdevest C., Zeitlin J. (2014): *Constructing a Transnational Timber Legality Assurance Regime: Architecture, Accomplishments, Challenges.* Forst Policy and Economics, 48: 6-15. Doi: 10.1016/j.forpol.2013.10.004

PEFC (2013): *PEFC International Standard PEFC 2002:2013. Requirements for PEFC scheme users. Chain of Custody of Forest Based Products – Requirements.* PEFC, Geneva, Switzerland.

Pieth, M. (2003): *Financing Terrorism.* Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, p. 15.

Reboredo, F. (2013): *Socio-economic, Environmental, and Governance Impacts of Illegal Logging.* Environ Syst Decis (2013) 33:295–304

Rynes, S., Gerhart, B., Minette, K. (2004): *The Importance of Pay in Employee Motivation: Discrepancies Between What People Say and What they Do.* Human Resource Management”, Winter 2004, Vol. 43, No. 4, pp. 381-394

Saunders J., Reeve, R. (2014): *The EU Timber Regulation and CITES. Energy, Environment and Resource Governance.* Chatham House, United Kingdom.

Savcor Indufor Oy (2009): *Ensuring Sustainability in Forestry Through Improved Management and Control of Illegal Logging in Transitional Countries – Study for Serbia.* Helsinki.

The World Bank (2005): *Action Plan to Combat Illegal Activities in Forest and Wood Processing Sectors in Bosnia and Herzegovina*

The World Bank (2006): *Strengthening Forest Law Enforcement and Governance: Strengthening a Systemic Constraint to Sustainable Development.* Report No. 36638-GLB. Washington, DC: The World Bank

Transparency International (2014): *Corruption Perceptions Index.* <<http://www.transparency.org/cpi2014/results>>

Transparency International (2014): *Illegal Logging and Related Trade. Indicators of the Global Response.* Chatham House. The Royal Institute of International Affairs.

Transparency International (2015): *Corruption Perceptions index 2015: Corruption still rife but 2015 saw pockets of hope.*

Trishking, M., Lopatin, E., Karjalainen, T. (2015): *Exploratory Assessment of a Company's Due Diligence System Against the EU Timber Regulation: A Case Study From Northwestern Russia.* Forests, 6: 1380 – 1396

UNECE, FAO (2011): *The European Forest Sector Outlook Study II 2010-2030.* Technical report.

UNEP (2012): *Organized Crime Trade Worth Over US\$30 Billion Responsible for up to 90 % of Tropical Deforestation.* UNEP Press Release, 27 September 2012.

UNEP/INTERPOL (2012): *Green Carbon, Black Trade: Illegal Logging, Tax Fraud and Laundering in the Worlds Tropical Forests.* In: Nellemann C (ed). A rapid response assessment. United Nations Environment Programme & INTERPOL Environmental Crime Programme, GRID-Arendal, 67 pp.

Whitehead, L. (2007): *High Level Political Corruption in Latin America: A „Transitional” Phenomenon?* In “Political Corruption. Concepts and Contexts”. Transaction Publishers New Brunswick (U.S.A.) and London (UK).

World Bank (2000): *Anticorruption in Transition. A Contribution to the Policy Debate.* World Bank, Washington DC

WWF (2008a): *Illegal Logging & the EU. An Analysis of the EU Export and Import Market of Illegal Wood and Related Products.* WWF European Policy Office. Bruxelles, Belgium WWF (2008b): *Illegal Wood for the European Market – An Analysis of the EU Import and Export of Illegal Wood and Related Products.* WWF-Germany, Frankfurt am Main

АДРЕСИ В МРЕЖАТА

www.trees-project.eu

Byrne, E. (2009) <http://elaine.ie/2009/07/31/definitions-and-types-of-corruption/>

www.clientearth.org

ClientEarth (2016). Progress towards an EU-wide implementation of the EUTR. November 2015. <http://www.clientearth.org/climate-forests/climate-forests-publications/20-november-2015-progress-towards-an-eu-wide-implementation-of-eutr-3103>

ClientEarth (2016). Commission releases review of EU illegal logging law. <http://www.clientearth.org/climate-forests/climate-forests-news-publications/commission-releases-review-of-eu-illegal-logging-law-3159>

Eurostat

Eurostat (2015) Forestry statistics in detail. Accessible at http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Forestry_statistics_in_detail#Wood-based_industries

Eurostat (2015) Forestry statistics in detail. Accessible at http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Forestry_statistics_in_detail#Wood-based_industries

Eurostat (2016) Forestry statistics http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Forestry_statistics#Forest_based_industries

Forests Monitor, no date. Politics, Law and the Logging Industry

Greenpeace (2007) „The role of government and companies in deforestation”: <http://www.greenpeace.org.uk/forests/government-and-market-failure>

<http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/EUTR%20implementation%20scoreboard.pdf>

http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/list_competent_authorities_eutr.pdf

http://ec.europa.eu/envurinment/forests/timber_regulation.htm#diligence

<http://www.forestsmonitor.org/en/reporta/550066/550073>

<http://www.law.cornell.edu/wex/bribery>

<http://www.unep.org/newscentre/default.aspx?DocumentID=2791&ArticleID=10906&l=en>

<https://www.fbi.gov/about-us/investigate/organizedcrime/glossary>

The Guardian, 2014. \$213bn illegal wildlife and charcoal trade ‘funding global terror groups’. <http://www.theguardian.com/environment/2014/jun/24/illegal-wildlife-charcoal-trade-funding-global-terror-groups>

